

POLIINFO

list učenika i profesora Politehničke škole a Politechnikai Iskola tanulójának és tanárainak lapja

SECESIJA
SINAGOGA
SLAMARSTVO

BISERI

Učenik: U narodnoj pesmi "Broj na Mišaru..."

Profesor: Šta je diplomata?

Učenik: Čovek koji je diplomirao!

Profesor: Šta je razvrat?

Učenik: Ja znam samo šta je vrat.

Profesor: Šta je pečalbar?

Učenik: Vrsta pečurke!

Učenik: Prokleta avlija je Despacito...

ARANYKÖPÉSEK

Camus Közöny c. művének elemzésekor: „Mersault barátja, Raymond, egy arab barátnője volt.”

„Raymond-t követték az albánok.” (Nem az arabok?!)

„A mai emberekből több van.”

„Olyanok is vannak, akik csecsemős koruk óta ismerik egymást.”

Садржај / Tartalom

	Око школе - Aktualitások	4 - 5
	Матуранти-Érettségizők.....	6 - 9
	Знање путовање - Utazás	10 - 12
	С друге стране науке - Tudomány	13
	Култура - Kultúra	14-25
	Архитектура - Építészet.....	26 - 28
	Спорт - Sport	29-30
	Причам Вам причу - Mesélek	31 - 33
	Моје село весело - Az én vidám falucskám	34 - 35

РЕЧ УРЕДНИКА

Када смо пре десетак година осмишљавали концепцију школског листа које се и дан-данас предано држимо, идеја нам је била да пишемо о ономе што се одиграва у школи, али и око ње, јер - сложићемо се, учи се свугде и стално, а не само у учионици.

Увек се осврћемо на догађаје у граду, трудећи се да ученике ангажујемо свугде где могу стећи додатно образовање и прилику за напредовање. Школске новине стога имају улогу не само да извести о актуелностима у школи, него и да пружи простор талентованим ученицима и наставницима - да пишу или да се о њима пише, при чему повод за писање не мора бити уско везан за школу. Циљ нам је и да новине увек буду тематски шаролике и разноврсне, а да се притом никада не изгуби едукативна нота.

Није сваки школски лист једнаког квалитета и, као и у сваком другом креативном процесу, од много различитих ствари зависи у којој мери ће наша почетна замисао бити реализована. Верујемо да је у свему најважније то да се сваки пут једнако трудимо, водећи се мишљу да све на овоме свету вреди баш онолико колико сте труда у то уложили.

Бранка Јовичић,
професор српског језика и
књижевности

директор: **Исо Планић**
главни и одговорни уредник, уредник редакције на српском језику: **Бранка Јовичић**
уредник редакције на мађарском језику: **Мерцедес Варга**
уредник редакције на хрватском језику: **Сањин Ивашић**
уредник редакције на енглеском језику: **Александра Орешчанин Тиквицки**
технички уредник: **Тихомир Зораје**
лектура и коректура текстова: **Дијана Кртинић, Мерцедес Варга, Сањин Ивашић, Александра Орешчанин Тиквицки**
фотографије: **ученици ГФТ 3/8 одељења**
графички дизајн, прелом и монтажа: **Тихомир Зораје, Мирјана Митрић**
насловна страна: **Мирјана Митрић**

штампа: **Графопродукт штампарија Суботица**
тираж: 350 примерака
сајт школе: **www.politehnickasu.edu.rs**

штампано: јуна, 2018. године

ŠKOLSKA SLAVA

Tradicionalna svečana priredba povodom obeležavanja školske slave Sveti Sava je ove, 2018. godine, u našoj školi održana u subotu, 27. januara.

Svetosavska proslava počela je verskim obredom i sečenjem slavskog kolača, a zatim smo se kroz nekoliko poučnih igrokaza, muzičkih numera i recitala, podsetili humanog i plemenitog života Svetog Save, prvog srpskog učitelja, osnivača škola, zaštitnika učenika i prosvetnih radnika, koji nam je ostavio svevremeni zavet dobrote i milosrđa. Njegova požrtvovanost i prosvetiteljski rad vekovima osvetljavaju staze nauke i prosvete. Dao je primer mladima kako treba učiti, zalagati se i poštovati druge i širiti sveopšte dobro.

U programu su učestvovali Ženski omladinski hor pod dirigentskom palicom Maćaša Murenjija, učenici i profesori škole i mladi tamburaši.

U okviru proslave, otvorena je izložba plakata i grafičkih proizvoda, autorskih radova profesora i učenika naše škole, kao i izložba crteža nastavnika Nenada Ražnatovića.

Dijana Krtnić, profesor

SZENT SZÁVA

Iskolánkban hagyományos ünnepség keretében emlékeztünk meg Szent Száva napjáról 2018. január 27-én, szombaton.

A Száva-napi ünneplés vallási szertartással és a Száva-napi ünnepi kalács megszegésével kezdődött, majd néhány tanulságos dramatikus játékkal, zeneszámmal és költeménnyel idéztük fel Szent Száva humánus és nemes életét. Az első szerb tanító, iskolaalapító, a diákok és a tanügyi dolgozók védőszentje a jóság és az irgalom minden időkre érvényes tanítását hagyta ránk. Áldozatkészsége és oktatói-nevelői munkája századokon át egyengette a tudomány és az oktatás útját. Példát mutatott a fiataloknak, hogyan kell tanulni, kiállni valakiért, megbecsülni a másikat, s terjeszteni a jóságot.

A műsorban fellépett az Ifjúsági Leánykórus Murényi Mátyás vezényletével, iskolánk tanulói és tanárai, valamint a fiatalokból álló tamburazenekar.

Az ünnepség keretében plakátok és grafikai termékek kiállítása nyílt iskolánk tanárainak és diákjainak alkotásából, majd Ražnatović Nenad tanár rajzaiból összeállított kiállítás megnyitója következett.

Varga Mercédesz, tanár

Nastup Ženskog omladinskog hora

Otvaranje izložbe Nenada Ražnatovića

Mladi tamburaši

DAN ŠKOLE

Učenici i profesori Politehničke škole organizovali su u četvrtak, 26. aprila 2018. godine, povodom Dana škole, raznovrsne aktivnosti: radionice na temu zanimljive istorije grada, tribine, brojne sportske aktivnosti, kao i izložbu fotografija i likovnih radova „Fizika viđena očima umetnika“. Nekadašnji direktor škole, Mihalj Vermeš, održao je tribinu u okviru koje je sa predstavnicima Učeničkog parlamenta razgovarao na temu „Škola, nekad i sad“. Politehničku školu trenutno pohađa 720 učenika, koji su raspoređeni u 36 odeljenja, a nastava se realizuje na trećem, četvrtom i petom stepenu obrazovanja, u četiri područja rada: geodezija i građevinarstvo, šumarstvo i obrada drveta, grafičarstvo, kultura, umetnost i javno informisanje.

Dijana Krtnić, profesor

Bivši direktor škole Mihalj Vermeš na tribini "Škola nekad i sad"

ISKOLANAP

A Politechnikai Iskola diákjai és tanárai április 26-án, csütörtökön különböző programokat szerveztek az iskolanap alkalmából: műhelymunkákat Városunk története témakörben, tribünöket, számos sportaktivitást, valamint fénykép- és képzőművészeti kiállítást Fizika művész szemmel témára. Vermeš Mihály, az iskola egykori igazgatója Az iskola – régen és most címmel tribünt tartott, melynek keretében a diákszemélyiség képviselőivel beszélgetett a témáról.

A Politechnikai Iskolának jelenleg 720 tanulója van 36 osztályban; harmadik, negyedik és ötödik fokon folyik az oktatás négy szakterületen: építőipar és földmérés; erdészet és fagyó munkálás; nyomdaipar; kultúra, művészet és tájékoztatás.

Varga Mercédesz, tanár

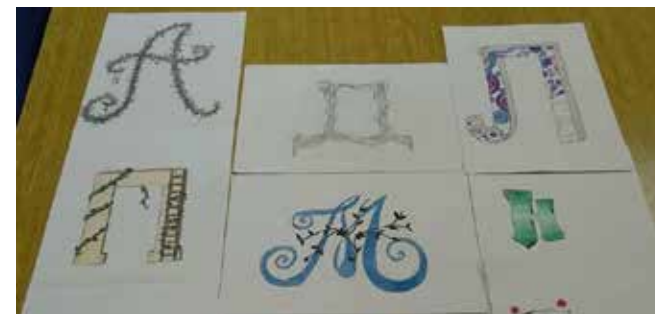

Sportaktivitások

ДАН ЋИРИЛА И МЕТОДИЈА

Дан Ћирила и Методија у Политехничкој школи обележен је 24. маја 2018. године у организацији Стручног већа за српски језик и књижевност. Након уводног предавања о словенској писмености, историји српског језика и настанку ћирилице, ученици ГФП 2/11 одељења су расправљали о разлозима због којих млади све мање користе скоро математички прецизну фонетску ћирилицу, званично писмо Републике Србије. Током дана, на часовима српског језика и књижевности, организоване су креативне радионице на којима су ђаци различитих одељења исказали своју креативност цртајући ћирилична слова разним техникама, након чега је уприличена изложба њихових радова.

Наталија Трбовић Тољагић, професор

Ученички радови

МОЈЕ БУДУЋЕ ЗАНИМАЊЕ

Често размишљао о будућности, па тако и о свом будућем занимању. Велики део свога живота проводимо радећи, па ме помисао на то да у будућности радим оно што не волим, веома плаши.

Још као дечак, био сам задовољан једино када радим оно што волим и што ме усређује, па макар било и тешко. Када бих се досађивао и када не бих знао како да испуним време, мама би ми проналазила неки страшно незанимљив задатак, који би ме умарао, чак и када не би био посебно тежак. Био сам незадовољан док сам га радио, јер је био досадан. Уколико сам не одлучиш шта ћеш да радиш, одлучиће неко други уместо тебе, а то може изнутра да те уништи. Никада се, ако будеш радио посао који не волиш, нећеш осећати срећно и испуњено. Оно што одувек знам је да ме никако не би испунио неки канцеларијски посао, па сам зато, пре четири године, одлучио да упишем Политехничку школу, смер за мајстора. Неки људи су ми се због те моје одлуке смејали, али мени то није сметало, јер сам знао шта је добро за мене. Сада, када сам у школи стекао одређено искуство, схватио сам да ми ни посао мајстора не одговара у потпуности, јер се радећи посао мајстора налазиш у затвореном простору и имаш тај „канцеларијски“ осећај. Оно што ми се често вртело по мислима јесу екстремно опасни послови, тачније, радови на висини. На почетку ми се чинило да је немогуће да остварим свој сан, али пошто сам имао јаку жељу да то остварим, тражио сам, питао, досађивао... и за отприлике годину дана, успео да остварим своје жеље.

Данас са алпинистима радим „немогуће“ задатке и уживам у томе. Често ми на памет падне помисао шта би било са мном да сам послушао друге и уписао неку другу школу и да нисам пратио свој сан.

Давид Вујковић Ламућ ГИ 4/4

На радном задатку

PÁLYÁN MARADNI

A szakmám: műépítész technikus.

Azért választottam a műépítész szakot, mert mindig is érdekelték a különböző épületek, azok kivitelezése és szerkezeti megoldásai. Nagyon megkedveltem az építészetet, emiatt is szeretnék ebben a szakmában továbbtanulni. Számomra egy épület nem a külső kinézete miatt lesz lenyűgöző és látványos, hanem a szerkezeti megoldásai és a kivitelezése teszik azzá, ezért vonzó számomra az építőmérnök szakterülete.

A továbbtanulás szerintem fontos egy középiskolás számára, mivel biztos munkalehetőségeket kínál. Számomra sosem volt kétség a továbbtanulás. Már általános iskolában tudtam, hogy egyetemre szeretnék menni. Gondolom, magától értetődő, miért is kell folytatni az iskolát. A nehezebb kérdés inkább az, hogy hol. Minden továbbtanuló diák fejében megfordul: vajon itthon vagy külföldön folytassa a tanulmányait. Nekem ez a döntés nem okozott nagyobb fejtörést, mivel véleményem szerint a külföldi (magyarországi) továbbtanulás szélesebb körű kínálatot nyújt. Továbbá, az oktatás az anyanyelvemen folyik, ami nagyban megkönnyíti a tananyag átvételét. De ez az én személyes meglátásom. Természetesen az itthon tanulásnak is megvannak az előnyei. Már a középiskola harmadik osztályában tudtam, hová szeretnék továbbmenni. Nem könnyű döntés, de ha az ember biztos magában, akkor a választás

nem kivitelezhetetlen. A döntés továbbá azért is nehéz, mivel ezzel a saját jövőnket határozzuk meg. Talán az egyetlen továbbtanulással kapcsolatos negatívum: a költségek. De, ha az ember igyekszik, jól tanul, és ösztöndíjakat pályáz meg, a költségek alacsonyabbak lesznek.

Minden végzős diákot arra ösztönzők, ha teheti, tanuljon tovább, mivel azzal csak jól fog járni: a magasabb iskolai végzettség több tudást, magabiztosságot, nagyobb munkába állási esélyt, jobb kereseti lehetőséget biztosít.

Kocsis Norbert AT4/2

BÚCSÚZÓUL

-A VÉGZŐSÖK GONDOLATAI-

Tabló tervezése, fényképezkedés, zeneválasztás, ruha- és frizurapróba, lázas készülődés... Ballagás!

Amikor meghatódva búcsúzunk el az osztálytársainktól, miután levesszük a báli ruhánkat a MI esténk utáni reggelen, majd kézbe kapjuk a diplománkat, vajon úgy hullanak le rólunk a gondok is, ahogyan a vállunkról hullott le a táska az utolsó tanítási nap végén? Az utolsó évünk a középiskolában sokaknak az utolsó diákként töltött évük, s alig várják, hogy befejezzék, hiszen „megnyílik előttük a világ”, és belevetik magukat a dolgozó emberek furcsa egyhangúságába. Mások egyetemi hallgatókként folytatják, nyilvánvalóan egészen más megvilágításba helyezve a tanulást, és immár felnőtt fejjel érett döntéseket kénytelenek hozni. Azok a gyermekek, akik négy évvel ezelőtt voltunk, – nap mint nap valahol a földszint és a harmadik emelet között ingázva – felnőttek, megváltoztak, de ahogy jártak-keltek az iskola falai között, emlékeik fokozatosan beépültek a falakba, a lépcsőkbe, a székekbe és a padokba, ahonnan firkálmányok formájában köszönnek vissza az utánuk következő generációkra.

E napokban mindenki előreteking, viszont én most

visszatekintek a végzősök emlékein keresztül. Az ő segítségükkel nosztalgizunk most együtt. Arra kértem őket, hogy jellemezzék néhány mondattal az elmúlt éveiket. Negatív és pozitív gondolatok egyaránt megfogalmazódtak, íme ezekből egy válogatás:

„Nem a legjobb oszink volt, de legalább emberré nevelt minket a négy év alatt.” (P.N.)

„Sokszor rajzoltunk hajnalig, de a kettes azért meglett.”

„A legjobb emlékeket itt szereztem.” (Kozma Katinka)

„Nehéz volt, de megérté!”

„Az ironia a negyedik év végére komollyá vált, így büszkén kijelenthetem: a matektanár kedvenc diákja lehettem.”

„Felkelni, hogy suliba menjek, a második legnehezebb dolog, amit minden reggel meg kell tenni.” (Molnár Oliver)

S végezetül a személyes kedvencem, amivel igazán egyetértetek:

„Olyan különleges embereket ismerhettem meg, hogy nem gondolnám róluk: ekkora szívük van!”

Csikós Emese GFT 4/10

JELENTÉS AZ ÉPÍTŐMÉRNÖKI KARRÓL, AVAGY ITTHON TANULNI JÓ

Írja: Gasztány Nóra egyetemről, az itthon tanulásról.

Sziasztok! Gasztány Nóra vagyok, és négy évvel ezelőtt még én is a Politechnikai Iskola diákjaként koptattam a padokat. Ma már negyedéves építészmérnök hallgató vagyok a szabadkai Építőmérnöki Karon. Néhány hónapja találkozhattatok velem a felsőoktatási tájékoztató körút alkalmával, ennek kapcsán kaptam a felkérést, hogy írjak nektek egy kis tájékoztatót az egyetemről, az itthon tanulásról. Szerintem nincs olyan végzős diák, aki nem gondol arra, hogy külföldön tanulna tovább. De tedd fel magadnak a kérdést: vajon miért? Erre a sablonos válaszok általában a következők: itthon nincs lehetőségem azt tanulni, amit szeretnék; nem tudok jól szerbül, ezért inkább átmegyek Magyarországra; az itthon szerzett diploma nem ér annyit, mint a külföldi. Ezekre én mind rá tudnék cáfolni, és nem daczból tenném! Öt éve még én is szorgosan olvastam a *felvi.hu* tájékoztatóit, és zargattam a nekem tetsző egyetemek hallgatóit, hogy mi hogyan is működik náluk. Minden nagyon szuperül hangzott, de valami mégis hiányzott. Így azután itthon is keresgélni kezdtem. Bevallom őszintén, hogy amíg itt tanultam középiskolásként, négy évig fogalmam sem volt arról, hol található a szabadkai Építőmérnöki Kar épülete, de később mégiscsak rátaláltam. Szerencsém volt, hogy amikor anno keresgéltem a továbbtanulási lehetőségek között, számos ismerősöm tanult itt, így objektív véleményt kaptam az egyetemről és az itt felkínált lehetőségekről. Kezdetben persze tartottam a szerb nyelvtől, de igenis meg lehet csinálni kevesebb nyelvtudással is, ha hajlandó vagy tanulni.

Maga az egyetemi felvételi nem okozott nagyobb nehézséget. Matematikából volt, és a felvételi előtt egy korrekt, intenzív felvételi felkészítőt szervezett az egyetem. Érdemes tudni, hogy aki úgy dönt, itthon tanul tovább, számos ösztöndíjra pályázhat, és nem kis összegekről van szó. Én akkor, 19 évesen, szerettem volna minél önállóbb és önállóbb lenni, így éltem az ösztöndíjak adta lehetőségekkel és azóta is. Mondhatjuk azt, hogy anyagilag teljesen független vagyok már négy éve a szüleimtől úgy, hogy még csak egyetemista vagyok. És higgyétek el, az ösztöndíjamból nem csak

Építőmérnöki Kar - Szabadka

a számlákra és élelmiszerre futja, hanem nyaralásra, utazásokra, sok hasznos és haszontalan kutyüre, s még sorolhatnám. Az egyetem világa nem sokban különbözik a középiskoláétól, ha az alapokat nézzük. Itt is folyamatos az oktatás, persze azt már te döntöd el, hogy bejársz-e órára, és ezzel megszerzed-e a jelenléti pontokat, vagy pedig lemondasz róla. Továbbra is írsz majd „ellenőrzőt”, csak már más névvel illetik; ha itthon tanulsz, akkor a jövőben kollokviumod lesz, ha Magyarországon, akkor zárthelyid (zh-d).

Egy adott félévben, illetve szemeszterben 5-8 tantágyad lesz, a tanévben 10-16. Ez változó, attól függ, milyen iskolát választasz. Nálunk például elsöben összesen 11 tantágy volt, a későbbiekben már csak 10. Azt tudnotok kell, hogy egy egyetem 8 szemeszterből áll, tehát 4 év, a főiskola pedig 6 szemeszter, tehát 3 év. A vizsgák nagyrészt fel vannak osztva írásbeli és szóbeli részre. Ugye, tudjátok, az egyetemen az 5-ös már nem jó jegy! Azzal itt megbuksz a vizsgán... Itt már nincs olyan, hogy beteg voltam és nem tudtam, hogy ellenőrzőt írunk, nincs kifogás, vagy megírod vagy nem. Példának okáért nálunk folyamatos az elméleti és a gyakorlati oktatás, vannak különböző labormunkák és kivizsgálások, amelyek változatossá és érdekessé teszik a mindennapokat. Ha hozzánk jössz, választhatod az alapképzést vagy a geodéziát, és egy év után, ha az alapképzésre iratkoztál, négy szakirány közül választhatsz. Ezek pedig az építészmérnöki szak, a szerkezetmérnöki szak, a vízépítő-mérnöki szak és az útépítő-mérnöki szak. Mind a négynek megvan a maga

Előadás az Építőmérnöki Karon

szépsége és nehézsége, de ha kicsit szorgalmas vagy és teszel magadért, könnyen leküzdheted az akadályokat. A szerb nyelvtől sem kell megijedni, a tanárok is segítenek, a magyar diákok pedig elég összetartóak és mindig segítőkészek. A nyelv az, ami kezdetben hátrányt jelent, később pedig nagy előnyt hoz magával, mert több tanárom is állítja, hogy a magyar ajkú hallgatók sokkal szorgalmasabbak, mint a szerb nyelvű társaik, épp azért, mert hátránnyal indulnak.

Összességében, ha itt szerzed meg a diplomád, az semmivel sem ér majd kevesebbet, mintha egy külföldi egyetemen szereztél volna meg. Alapképzés után van lehetőséged ugyanitt megszerezni a mesterdiplomát is.

Az egyetemi élet itt sem unalmas, főleg, ha kollégiumban laksz. Ennek persze ugyanúgy vannak előnyei és hátrányai, de szerintem egy igazi egyetemista ezt is kipróbálja, mert, ha nem, akkor sok új élményből marad ki. A kollégiumban mindig találsz segítséget vagy épp egy olyan személyt, aki szívesen elmenne veled lazítani. Az egyetemista kolesz úgy néz ki, mint egy iszonyat olcsó lakótömb, tele fiatalokkal, és ahol valamelyik szobában mindig buli van. Temészetesen számos szórakozási lehetőség kínálkozik, minden egyetem, főiskola megszervezi a maga gólyabuliját, illetve sokan szerveznek havi bulikat. Az egyetemi évek alatt van lehetőségetek különböző diák-, ifjúsági szervezetekhez csatlakozni, ahol sok különböző dologban vehettek részt, eseményeket szervezhettek, külföldre utazhattok, és sok olyan dolgot tanulhattok, amit az egyetemi oktatás

Gyakorlati oktatás

Az egyetemi élet

keretein belül nem.

Bátran kijelenthetem, hogy nem rossz itthon tanulni, sok lehetőség adódik, amit később a világon bárhol kamatoztathatsz. Nem mondom, hogy teljes mértékben a várt dolgokat kaptam ezektől a „bizonyos egyetemről” évektől, de az biztos, hogy sok olyan dolgot értem el, amit máshol nem tudtam volna.

Ha kedvet kaptál a szabadkai Építőmérnöki Karra való jelentkezéshez, vagy más szabadkai egyetemre, főiskolára, akkor bátran keress fel akár Facebookon, akár e-mailben:

gasztany.nora7@gmail.com

Gasztány Nóra, egyetemista

TUNIS, AFRIKA KOJA IMA SRCE DIVLJEG KAMILCA LUKASA I TRPELJIVU SNAGU I UMILJATOST MIS KAMILE LEŠTER

„Putovanja vas prvo ostave bez reči, a onda vas pretvore u pripovedača.”

(Ibn Batuta, 1304-1369, najveći putnik islamskog sveta)

piše: Snježana Rončević Wars”.

Pre nego što kreneš, ne osvrćući se (nikad ne traži razloge za ne otići, svagde postoji nešto zbog čega smo, po povratku saznamo, uopšte i krenuli), raspitaj se o putu: *Tunis je postao republika 25. jula 1957. godine, a to je samo jedna od zanimljivosti o ovoj afričkoj državi i zemlji koja je dobro poznata ljubiteljima filmskog serijala “Star Wars”.*

Kamilac Lukas i mis kamila Lešter sa teretom

Pustinjske ruže za poneti

oči, ispunjava san o pustinji, nedogledu naspram oka, dogledu naspram sunca koje zalazi i meseca koji će se nasmešiti ohlađenom noćnom pesku, pri izlasku. I tako, svaki dan iznova... To je doživljaj ravnoteže kosmosa koji i mi jesmo, a koga postanemo svesni tek ležeći poleduške, u tišini, sklopljenih očiju, raširenih udova uronjenih u pustinjski pesak. Pustinja je i tišina i samoća, i beskraj i ista boja neba i peska... i ja, mikrokosmičko zrnce sa smislom makrokosmičkog pripadanja istovremeno. Doživih to! Hajde, otputaj i ti, pa da se raspripovedamo!

Sad pevam: *O, zašto nemaš četiri noge, pa da zajedno idemo po svetu, da obiđemo celu planetu i vidimo lepote mnoge? O, zašto nemaš četiri noge...?*

<https://www.youtube.com/watch?v=87FrshTtYqc>

1. Antički grad Kartagina, centar Rimske imperije na teritoriji Afrike, posle rimskih osvajanja 146. godine p.n.e, nalazio se na teritoriji današnjeg Tunisa.

2. Rt Angela u Tunisu predstavlja najseverniju tačku afričkog kontinenta.

3. Površina Tunisa je nešto veća od površine Engleske, ali Tunis ima samo jednu petinu populacije Engleske.

4. Tunis je jedina država arapskog sveta u kojoj je poligamija zabranjena zakonom.

5. Glavni izvozni proizvod Tunisa je sirova nafta (koja čini 11 % izvoza) i izolovana bakrena žica (8 % izvoza).

6. Svaki film iz serijala „Ratovi zvezda”, osim „Epizode V: Imperija uzvraća udarac”, snimljen je u Tunisu.

7. Fudbalska reprezentacija Tunisa bila je prvi nacionalni tim jedne afričke zemlje, koja je pobedila u utakmici finala Svetskog prvenstva, kada je 1978. godine u Argentini savladala Meksiko rezultatom 3 : 1.

8. Od takozvane Revolucija jasmína iz 2011. godine, Tunis je jedna od najdemokratskijih zemalja arapskog sveta.

9. Tuniski Kvartet za nacionalni dijalog, grupa od četiri institucije posvećene uvođenju demokratije, dobila je Nobelovu nagradu za mir 2015. godine.

10. „Onaj ko provede noć sa piletom, kokodakaće ujutru” – tuniska poslovice (izvor: express.co.uk).

Dobro je ovo znati, jer kako kaže afrička poslovice, meni prihvatljivija (ovo sa pilićima je simpatično, ali nisam kokodakala): *Znanje je kao stablo baobaba - jedan čovek ne može da ga obuhvati.* Jedna ja, posle sedmodnevne posete (avgust 2017. last minute, all inclusive, El Mouradi Port El Kantaoui 4*), ovim zanimljivostima dodajem još saznato:

1. Tunišani jutrom pozdravljaju svakoga koga sretnu, bez obzira na to da li je poznanik ili turista, sa „aslema“ ili „selam“.

2. **Harissa**, predjelo od ljute paprike koje se služi uz skoro svako slano jelo, stvarno je ljuuuuuuto, da ti duša utrne, ali treba probati.

3. **Tibarin**, liker od urmi, prija pred kraj dana kad si umoran kao kamila od tabananja. A probala sam i: **boukhu**, rakiju od smokava; **celtia** je tunisko pivo, **Cartage, Haut Mornag, Sidi Rais** su tuniska vina; **cuscus** nacionalno jelo (kao griz, kuva se na pari, a jede sa sosom od povrća, mesom ili ribom); **brik** (prženo lisnato testo, punjeno krompirom, tunjevinom i peršunom); **merguez** (male kobasice od govedeg i ovčijeg mesa)... tuniske masline i mmmmm... sveže urme (datule, datulje, hurme) uz doručak, za užinu, uz večeru...

4. Mada je Tunis uglavnom muslimanska zemlja (2 % stanovništva su nemuslimani), skoro svuda mogu da se kupe alkohol i cigarete.

5. Prosek starosti je 30 godina.

6. Tunišani, različite starosne dobi, vole da sede uveče uz ivičnjake, druže se i grickaju semenke.

7. Pismeno je 75 % stanovništva. Škole su velike, uglavnom u belo okrečene, čiste, lepe građevine sa prostranim ograđenim dvorištima u kojima se vide i rekviziti za rasonodu i sport. Obrazuju se po francuskom nastavnom programu i posle završenog srednjeg obrazovanja imaju prohodnost na francuske fakultete. Po završetku studija, vraćaju se u Tunis, a država, u slučaju nedobijanja adekvatnog posla, godinu dana finansira nezaposlenog.

8. Zabranjeno ljubljenje! Imaju znak, kao i svaki drugi saobraćajni znak: nacrtani su momak i devojka koji se ljube, pa precrtano.

Raspripovedah se, a priči mora biti kraja, baš na ovom mestu, pa predlažem da pročitaš zapažanja i ovih putnika:

1. <http://www.mojeputovanje.net/sta-sve-mozes-da-vidis-u-tunisu-za-sedam-dana/> i 2. <http://www.putopisac.com/tunis/>

Zaljubih se! U Saharu i kamile! Pustinja u srcu (darkvudabovski), a u srcu pustinje kamile i Lukas, vremešni kamilac. On me je spretno podigao (uspinjaći se prvo na zadnje noge), posle dužeg nagovaranja, doduše, i na svojoj jednogrbači nosio satima, malo se joguneći, malo osvrćući, a sporo hodajući kao da ja nisam znala da je mis Lešter (koja je koračala iza nas, noseći trpeljivo moju prijateljicu), trudna, i da njoj baš i nije do brzog hoda u smiraj dana, kad bi već trebalo da se pođe na konak, a pre toga na pojilo i večeru.

U Tunisu žive jednogrbe kamile sa dugačkim nogama i dugim vratom. Visoke su do 3,4 m, teže i do 690 kg, a životni vek im je do 50 godina. Telo im je prekriveno gustim smeđim ili belim krznom koje sprečava pregrevanje kože. U grbi se nalaze zalihe masti koje su depoi hrane. Jede sve što u pustinji raste, a kad je vrlo gladna, pojede i meso, kosti, ribu... šator! Ova draga, izdržljiva, najistrajnija putnička bića mogu da pređu dnevno i do 150 km, noseći teret i krećući se brzinom do 5 km/h, a da i po nedelju dana ne piju vodu. Na očima imaju troslojne trepavice, a i nosnice im se mogu zatvarati, tako da im pesak ne ulazi u oči i nos. Donja usna im je velika, rasečena i pokretljiva. Na nogama imaju po dva srasla prsta. Na tabanima su im svojevrсни jastučići, koji im omogućavaju graciozno kretanje po vrelom ili hladnom pustinjskom pesku. Ženke okamile obično jedno mladunče, noseći ga u utrobi 13 meseci i brinući o njemu godinu dana. Kamilje mleko se ne zgrušava. Mlade kamile mogu da učestvuju i na izboru za mis. Lepota je važna. Ocenjuje se: stas, dužina trepavica i zadebljalost donje usne. Botoks i veštačke trepavice diskvalifikuju takmičarke. Kamilci se takmiče u rvanju i trčanju. Spretni dostižu brzinu i do 65 km/h...

Mogla bih do sutra, a i sutra bih da imenujem i pomilujem mladunca kamile i Lukasa potapšem grbu. On mi, kad god sklopim

Svako ima svoja plava vrata

МИНХЕН

Распуст је отворио своја врата и простро црвени тепих, који ме је одвео до Минхена, великог немачког града раскошне културе, препуног најразличитијих знаменитости.

Постоји много тога што симболише овај град и чини га јединственим. Један од симбола Минхена су пивнице, огромне и са онолико врста пива, колико сам само могла да замислим. Мештани га овде конзумирају уз кобасицу и то сматрају својом културом. У раним вечерњим часовима, док сам се шетала улицама Минхена, могла сам да осетим мирис пива у ваздуху. Мирис се ширио и залазио у сваки кутак овог занимљивог града. Те пивнице су огромних димензија, направљене су тако да показују силину и моћ Немачке. Људи који овде живе су ми објашњавали да се верује да када се неко место непрестано гради, то представља његову снагу. Такав је Минхен, нове зграде непрекидно ничу. Имала сам прилику да видим небројено много споменика, знаменитих грађевина, али и најразличитије људе. Овај велики немачки град

пружа могућност многим, па су се тако у њему населили људи из свих крајева света. Свако од њих понео је са собом нешто од своје културе и обичаја, и сви су се спојили на једном месту, и чине га веома шареноликим. Минхен је једини град у свету у ком река протиче кроз само срце града толиком силином да се људи овде окупљају и сурфују. Без обзира на време и годишње доба, увек се нађе неколико љубитеља сурфовања који уживају на реци и окупљају велику публику која их радо посматра.

Обишла сам огромне музеје, пинакотеке са веома вредним скулптурама римских богова. Уметници у таквим музејима траже своју инспирацију и неретко седе посматрајући неку од биста или скулптура, лутају у мислима или их цртају. Потребни су дани како би се обишло и видело све што је овде интересно, а моји дани у Минхену су пролетели и пуна утисака вратила сам се кући.

Јелена Недућ ТПА 4/11

ČUDA PRIRODE

TOROV BUNAR

Na obali američke države Oregon, nalazi se rupa duboka oko šest metara, u koju se Pacifik izliva. Torov bunar, ili Odvod Pacifika, oduvek je bio privlačan fotografima iz svih krajeva sveta, koji bi na sebe morali da prime ogroman rizik ako bi želeli da naprave savršene fotografije ovog čuda prirode. Iako izgleda kao obična rupa dok je more mirno, ovaj "bunar" pruža najlepší prizor kada je najopasnije prići mu – za vreme plima i oluja. Ukoliko biste i na sekundu bili neoprezni, voda bi vas momentalno povukla sa sobom i povela na kratku vožnju uz stene, koju ne biste preživeli. Ipak – svaka ruža ima svoje trnje, zar ne?

AKSOLOTL

Aksolotl ili meksički salamander je podvodna vrsta salamandera koji može da regeneriše svaki deo svog tela. Uvek izgleda kao da ima mali osmeh na licu, ali ove životinje nisu bezopasne. Aksolotl može da regeneriše svoje noge, kožu, kičmeni stub, vilicu, mozak, srce i ostale delove tela. On ih toliko dobro regeneriše, da uopšte nema ožiljaka nakon regeneracije. Ukoliko, na primer, odsečete nogu jednom aksolotlu i stavite je uz telo drugog aksolotla, on će sam spojiti tu nogu njegovom telu.

MANTIS ŠKAMP

Mantis škamp je prelepa životinja, poznata kao dugini škampi. Najinteresantnija stvar u vezi sa ovim životinjama su njihove oči. Za razliku od ljudskih očiju, gde oko stvara jednu sliku, kod duginih škampi svako oko stvara tri slike. Takođe, imaju dvanaest receptora za boje, u poređenju sa naša tri receptora. Oni su sposobni da vide boje koje mi ne možemo da zamislamo i mogu da vide ultraljubičasto zračenje.

PODVODNI VODOPADI

Viktorijini vodopadi su stvarno jedni od najlepših, ali da li ste ikada razmišljali o vodopadima ispod vode? Uz obalu Mauricijusa, struje okeana su vremenom formirale iluziju vode koja se sliva u veliku rupu u pesku. Ovaj prizor je najlepší iz vazduha, iako užitak nije ništa manji čak ni sa obale.

Petra Teodora Babić i Jelena Bakaji-LT 1/11

НОЋ МУЗЕЈА У ПОЛИТЕХНИЧКОЈ ШКОЛИ

У суботу, 19. маја 2018. године, три одељења ликовних техничара, уз менторство наставника стручних предмета, Зите Шухајде и Срђана Милодановића, показали су јавности сву раскош својих разноврсних талената.

Миљан Секулић (ЈТ 2/13) приказао је своју арт-ревију у којој се испреплетала уметност, рециклажни материјали и његова вештина. На трагу савремених токова уметничког израза, Даница Целебдић (ЈТ 3/9) поставила је аудио-визуелну инсталацију о отуђености. Зидови ходника у Матије Гупца од пода до плафона били су прекривени *Личним победама* Јака отелотвореним у малом формату, различитим техникама. Посетиоце су дочекали и детаљи ремек-дела (*Бели анђео*, Пикасове *Госпођице из Авијона*, Ван Гогово *Звездано небо*, Ворхолова *Кембел супа* и Микеланђелово *Стварање Адама*), а свако је могао да се фотографише и буде део пројектоване репродукције Ботичелијеве слике *Рађање Венере*. Музичку подршку пружио је наставник Младен Хорват својим концертном, а фото-секција Политехничке школе имала је задатак да све ово забележи.

Око хиљаду суграђана је прошло кроз капије школе и успело да види делић рада и знања које имају ученици и наставници наше школе.

Наталија Трбовић Тољагић, професор

БИЛИ СМО У ПОЗОРИШТУ

У среду, 25. априла 2018. године, наше одељење је ишло у Српско народно позориште у Нови Сад, на представу „На Дрини ћуприја“, која представља адаптацију истоименог романа нашег нобеловца Иве Андрића, а у овом позоришту игра се већ две године.

Представа је широка и слободна интерпретација Андрићевог романа, чији се завршетак, у односу на роман наставља, како би се доказала идеја да се циклус зла наставља чак и након рушења ћуприје. Представа и роман су подједнако трагични и у њима нико није поштеђен – ниједан народ и ниједна вера. Трагичне људске судбине приказане су верно и доказ су зла и несреће – и узиђивање близанаца у ћуприју, и трагична Фатина удаја, и стрељање жртава у Босни за време грађанског рата током деведесетих година. Око ћуприје која је грађена из добре намере је, током историје, проливено много крви између сукобљених страна које су се с протоком времена мењале.

У представи се располаже с врло мало реквизита, који су употребљени веома ефектно. Сви глумци су упечатљиви и истичу се на сцени, представљајући људску трагедију и смрт различитих ликова. Представа почиње и завршава се једнако, затварајући круг и истовремено отварајући многобројна питања.

Иако су теме у представи тешке и потребно је уложити напор да би се разумеле, представа нам се свидела и препоручујем и другим ђацима да оду до Новог Сада и Српског народног позоришта да је погледају.

Ивана Војнић Тунић ЈТ 2/13

НА ИЗЛОЖБИ

Ауторка слике пред својим делом

О уметницима, сликарима и вајарима углавном учимо из књига и ретко имамо могућност да их уживо упознамо и видимо начин на који они своје мисли преносе на папир.

Ксенија Ковачевић је особа која је мене научила да цртам, сликам, бојим... Током мог осмогодишњег школовања ме је подстицала да будем бољи и да отворим своју машту, иако то тада нисам знао. Она је неко захваљујући коме сам уписао смер за графички дизајн у Политехничкој школи. У сваком мом цртежу тражила је оно „нешто“ што може да ме натера да проширим своје мисли и да их бојама и линијама поделим са другима. Веровала је у мене када је мој рад за друге био само папир пун неких чудних и неразумљивих облика. За њу је сваки мој рад увек био нешто више.

Неколико година касније, стојим у просторији окружен њеним радовима. Око мене фигуре људи на мору, њихова анатомија, лето... Једноставне линије од фломастера и маркера створиле су људске фигуре на малом папиру, а већ у другој просторији цео зид је заузела само једна слика. Одједном се сећам свега, свих њених речи и њеног подстицања да се бавим уметношћу. Ова изложба не личи ни на једну другу. Овде имам повезаност са уметником и могу да будем поносан и да кажем да ми је она предавала ликовно. Чудно је како само једна изложба може да пробуди толико сећања и осећања.

Немања Павлов ГФТ 4/13

Intervju: Jozefa Skenderović, slamarka

SLAMARSTVO U SUBOTICI

Stiže novo ljeto, a sa njim i nova Dužijanica, tradicionalna žetvena svečanost koja kao kulturni projekt traje od 25. travnja do posljednje nedjelje kolovoza, kada se održava niz raznih kulturnih manifestacija, među kojima je uvijek i neizostavno, izložba slika od slame. U tom smo povodu o slamarstvu, umjetnosti koja datira od davnina, razgovarali s Jozefom Skenderović, koja je prosvjetni radnik u mirovini i voditeljica likovno-slamarskoga odjela Hrvatskoga kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ u Tavankutu

Jozefa Skenderović

Recite nam nešto o povijesti ove neobične umjetnosti.

Početak slamarstva treba vezivati za žetvene radove, znači za kosidbu žita. Ljudi koji su kosili žito, risari i risaruše, znali su napraviti od slame neke jednostavne figure, lampione i perlice. Nekad se, nakon žetve, ručno radio ris. Ostajalo je puno vlača, a naši salašari su bili vrlo ekonomični, pa se ništa nije bacalo, sve se iskoristavalo. Na strnjiku koja je ostala poslije žetve, dovodila se stoka. Žene i djeca koja su dovodila stoku, načinjavali su prvo najjednostavnije prstenje i perlice.

Znamo da je Subotica s okolicom u Srbiji jedinstvena po njegovanju slamarstva. Kakva je rasprostranjenost slamarstva u Europi i svijetu? Koliko je naše slamarstvo jedinstveno? Po čemu se slamarstvo drugih krajeva razlikuje od našeg?

Svi narodi koji su se susreli sa slamom kao materijalom, od nje znaju nešto i napraviti. Znamo da, osim nas, sa slamom rade i naši susjedi Mađari i Rumunji, ali rade i drugi narodi iz ostalih europskih zemalja kao što su Poljska, Bjelorusija, Rusija, Nizozemska, Švicarska, Italija, Slovenija, pa čak i iz dalekih zemalja kao što su Meksiko, Kina i Japan. Naravno, slama nije jednaka kod svih naroda. U Kini i Japanu radi se od rižine slame, u Poljskoj se, uglavnom, radi od raži, a kod nas od pšenice i ječma. Ukoliko se želimo usporediti s ostalim europskim zemljama, važno je istaknuti da je Tavankut 2014. godine bio organizator manifestacije „World Straw Art Congress“ (Svjetskog kongresa slame), šestog po redu, na kom je bilo prisutno dvanaest europskih zemalja. Nije bilo lako dobiti titulu organizatora susreta, a mi smo je dobili, što je potvrda toga da nešto značimo i da se po nečemu ističemo. Tu smo titulu dobili zahvaljujući jednom gospodinu koji se zove Morgans Owens Seli koji radi u jednom muzeju slamarstava u New Yorku, gdje je bio i ravnatelj. Prije nekoliko godina bio je u Ukrajini na kongresu slamarstva i tada je odlučio posjetiti Tavankut. Kada nas je posjetio, uvidio je da imamo snage i potencijala da budemo organizatori idućeg kongresa. Ono što nas čini drugačijim u odnosu na slamare drugih država, jest to što smo svi okupljeni na jednom mjestu. Naše zajedništvo čini nas jedinstvenim.

Opišite nam proces nastajanja jedne slike od slame.

Prvo što nam treba jest talenat i volja za radom, jer bez toga nećemo ništa postići. Potom je potrebno nacrtati sliku i pripremiti slamu. Nju treba pokositi prije nego li je kombajn uništi. Zatim treba skinuti vlača i ostaviti da se osuši. Slama

Kosidba žita

tako može stajati godinama i ništa joj se neće dogoditi. Kada se govori o samom radu sa slamom, postoje dvije tehnike - rad s takozvanom „peglanom“ slamom i rad s pletenom slamom. Kod rada s „peglanom“ slamom, ječmena ili žitna slama se prvo potopi, a kada se navlaži, rasječe se s jedne strane i „pegla“ dok se ne ispravi, a onda se lijepi na karton, tj. podlogu za sliku. Kada se radi s pletenom slamom, slamu ne ravnamo. Biraju se najtanje slamke, vrhovi od slame žita, ječma, zobi ili raži. Pletiva su ono što dodatno obogaćuje sliku i daje joj veću vrijednost. Plesti možemo s dvije ili tri slamke, a kada se plete s tri slamke, postoji mnogo različitih načina kako se može plesti. Ne može se točno objasniti nastanak jedne slike, jer se on razlikuje od načina na koji netko radi – to je stvar vještine i nešto što se uči cijeli život.

Što su najčešći motivi na slikama od slame?

Najčešći su motivi starih slamarki uglavnom salaši i motivi vezani za salaš. Međutim, ima i drugih, modernijih tema. Tu su, na primjer, cvjetni motivi, kao i motivi koji simboliziraju grad Suboticu – subotička Gradska kuća, kazalište, Sinagoga, katedrala...

Gdje se i u kojim prilikama okupljaju umjetnici koji se bave slamarstvom?

Mi se okupljamo jednom tjedno u Subotici, a nekada smo se okupljali u školi u Tavankutu. Najvažnije okupljanje slamarki održava se tijekom ljeta, u sedmom mjesecu, na tavankutoj koloniji slamarki. Kolonija traje desetak dana, a na njoj se upoznajemo, družimo i razmjenjujemo iskustva. Prva kolonija slamarki održana je 1986. godine i to je i dan-danas jedina kolonija slamarki za koju znam. Nitko koga poznamo ne organizira takvo što.

Gdje u inozemstvu izlažete svoja djela i kako ljudi iz tih sredina reagiraju na ovu specifičnu umjetnost?

Dosad smo, osim po Vojvodini i Srbiji, izlagali svoja djela i u Mađarskoj, Hrvatskoj, Austriji, Italiji, Poljskoj i Njemačkoj.

Salaši su čest motiv na slikama od slame

Svi su susreti zanimljivi, ali ljudi ne mogu povjerovati da je to uistinu napravljeno od slame, pa nas često i pitaju da li je to stvarno od slame. Naša djela uvijek izazivaju veliko divljenje. Ove godine imamo poziv da idemo na izložbu u Sloveniju, tako da se pripremamo i za to. Zanimljivo je to da ovaj vid umjetnosti više cijene ljudi iz ravnice, odnosno oni koji imaju kontakt sa slamom.

Jeste li dobivali nagrade za svoja slamarska umjetnička djela?

Bilo je tih nagrada, što za sudjelovanje, što za sam rad, ali meni nagrade nisu toliko važne. Smatram da je jednom stvaratelju prava nagrada i priznanje to što se njegovo djelo nekome dopalo. Više volim kada cijela sekcija dobije neko priznanje ili nagradu, a ne pojedinac.

Ne pravite samo slike od slame. Poznati ste po izradi krune – simbola Dužijance, tradicionalnog i regionalno poznatog žetvenog festivala koji ima dugu tradiciju koja traje više od sto godina. Koliko je teško napraviti ovu krunu i koliko je vremena potrebno da se kruna napravi? Gdje pronalazite inspiraciju?

Kruna je nešto što ja stvarno jako volim raditi. Kada se jedna Dužijanica završi, već razmišljam što ću praviti iduće godine. Nekada ja sama biram temu, a nekada predstojeći događaj odlučuje o tome kakvu ću krunu praviti. Sama izrada krune traje otprilike mjesec dana, ali nije mi teško, jer to jako volim raditi. Prije dvije godine papa je proglasio godinu milosrđa i budući da su simboli tog događaja Isus i Adam, ja sam taj simbol urezala u krunu. Jedne je godine bila godina redovnika i redovnica i ja sam dobila dvanaest redovničkih grbova, koje sam također stavila na krunu.

Gdje slamarstvo mogu učiti oni koji su zainteresirani za ovu umjetnost?

Oni koji su blizu nas, neka se priključe našoj sekciji u Subotici utorkom od 18 do 20 sati u Hrvatskoj čitaonici. Oni koji ne žive u Subotici, mogu doći na koloniju i mi ćemo ga drage volje naučiti ovoj divnoj umjetnosti.

Kakva je budućnost slamarstva u našem kraju?

Mislim da je budućnost slamarstva sjajna. Dužijanica kao žetveni festival jest ono što pridonosi održavanju slamarstva. S druge strane, svjetski je trend razvoj seoskog turizma. Za nas koji se bavimo slamarstvom, dobro je to što možemo raditi iz ljubavi, ali i zaraditi i pridonijeti razvoju našeg sela, što je motiv za dalji razvitak. Iako tempo suvremenog života melje, pa mladi koji se počnu baviti slamarstvom brzo odustaju, uvijek će se naći netko tko će se tome oduprijeti i pridonijeti očuvanju naše prelijepe tradicije.

Kristina Mamučić i Antonija Rudić, TPA4/11

Subotička Gradska kuća na slici od slame

Maturanti 2017/2018.

ВОЗИЋИ У НОЋИ

Ноћ музеја је глобална манифестација, која се под различитим варијацијама основног назива и у различитим терминима сваке године одржава у више земаља Европе. Наш мали град се, већ традиционално, са изразито шареном и не мање занимљивом понудом, прикључује овој познатој манифестацији и постаје део велике породице светске културе.

Ноћ је доба дана које буди романтично расположење... Када она тамо обавије музеје, изложбене просторе и радионице, радознали посетиоци жељни културе у Ноћи музеја крећу у опуштenu, али несвакидашњу шетњу кроз град.

Поред увек занимљивих поставки Градског музеја, Градске библиотеке и других установа културе, једна специфична изложба већ неколико година уназад привлачи пажњу како старијих, тако и млађих Суботичана. Ради се о изложби мини железнице „Free time rail“.

Организатори овог догађаја сваке године посетиоцима приредe незаборавно путовање у маленом свету, у коме владају иста правила као и у овом „нашем“, само је све некако једноставније, враћа нас у младост, а мисли окреће ка машти. Бајковити предели Швајцарске, Аустрије, Немачке, посетиоце воде у подручја на којима можда никада нису били. На макети од преко сто метара, нижу се композиције поменутих управа, у умањеној размери 1:87. Посетиоци „пролазе“ кроз насеља аутентичних предела и архитектуре, док минијатурни канделабери освeљавају путању кроз железничке станице пуне људи, који нестрпљиво ишчекују долазак воза, као што посетиоци нестрпљиво чекају следећи детаљ, који ће их фасцинирати, насмејати или напунити душу благостањем. Светлост створена скупом уличне расвете, целој поставци даје неки романтични сјај. Радови на оронулом путу, маневри у индустријској зони, снимање филма или венчање, вриска малог детета кога је изненадила локомотива, која изненада „израња“ из тамног тунела, сиреном дајући знак да се приближава - све су то сцене приказане на макети по којој тутњи воз, а уједно и призори из стварног живота, па нам се може чинити да, посматрајући изложбу, гледамо сами себе и сопствени живот са неке дистанце.

Радост коју осећамо обилазећи ову изложбу, која на ограниченом простору имитира живот, тешко је описива речима. Бити безбрижан, па макар и на кратко, жеља је ваљда сваког живог бића, а та безбрижност створена је на овом месту, у фоајеу Нове општине, 19. и 20. маја 2018. године. Хвала вам, возићи, јер толико нам пуно дајете, а тако мало узимате!

*Тихомир Зораје, аутор изложбе
и професор у Политехничкој школи*

ULICA BRAĆE RADIĆ

Ulica braće Radić nekada

U četvrtak, 7. decembra 2017. godine, prisustvovao sam otvaranju izložbe o Ulici braće Radić u Subotici. Imao sam priliku da od Mirka Grlice, istoričara, i autorki izložbe, Gordane Prčić Vujnović, arhitekte, i Nede Džamić, istoričarke umetnosti, saznam pojedinosti o ovoj ulici.

Podaci o tome da je 2007. godine ulica zablistala novim sjajem, za mene su mnogo manje bitni od njene prošlosti. Saznao sam da je ulica nastala tako što su se ljudi naseljavali uz put, kojim se iz pravca Petrovaradina stizalo do utvrđenja, podignutog 1470. godine. To je bio jedan od sedam najstarijih puteva kojima se dolazilo do grada. Planski razvojni put postoji od 1778. godine. Ulica je bila blatnjava i neprohodna, pa je iz tog razloga kraljevski komesar Janoš Škulteti 1820. godine doneo odluku da svako ispred svoje kuće mora popločati stazu opekama širokom četiri stope. Sada mi je jasno zašto sam, prolazeći tom ulicom pre obnavljanja 2007. godine, na pojedinim mestima video delove trotoara od opeke. Naziv Petrovaradinski put zadržala je do kraja 19. veka, a posle je više puta menjan. Prvo je ponela ime mađarskog revolucionara Mikloša Vešelenjija, a nakon 1918. godine, kada je osnovana Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, ponela je ime Paje Kujundžića, rimokatoličkog sveštenika, koji se borio za prava Bunjevaca. Za vreme Drugog svetskog rata, ponovo je Vešelenji ulica, a posle rata je dobila svoj današnji naziv - Ulica braće Radić, po braći Jovanu i Dušanu, koji su bili članovi lokalne srpske zajednice. Polovinom 19. veka, formiran je oblik ulice koji se do dan-danas zadržao. Razlika je samo u tome što više nije popločana žutom opekama, koja je bila

Ulica braće Radić danas

jako klizava i opasna, a dobila je i novu stilsku uličnu rasvetu, tako da više nije mračna i sumorna kao nekad.

Sada ova ulica ima patinasti sjaj kojim osvetljava obnovljene fasade starih kuća koje, na svu sreću, nisu srušene sedamdesetih godina prošlog veka, kada se počelo sa izgradnjom Prozivke. Jedan deo nažalost jeste, ali ovo što je ostalo ipak je dovoljno da sačuva od zaborava stvaralaštvo čuvenih subotičkih graditelja Titusa Mačkovića, Lajoša Fazekaša, Baltazara Dulića i drugih.

Filip Siladić AT 3/1

DRUGA STRANA SVEGA

Scena iz filma "Druga strana svega"

Dokumentarni film „Druga strana svega“ Mile Turajlić, snimljen uz podršku Ministarstva kulture Republike Srbije, u našem gradu je prikazan u Savremenoj galeriji Subotica 17. januara 2018. godine. Projekciji, nakon koje je upriličen razgovor sa publikom, prisustvovala je autorka Mila Turajlić, kao i njena majka, Srbijanka Turajlić, koja je i glavna junakinja filma.

U filmu se, kako na to upućuje i naslov, govori o drugoj strani društvenih zbivanja koja se u istoriji ne pominju dovoljno, ali ih pamte svi koji su živeli u vremenu o kojem govori ovaj film, a radi se o periodu od stvaranja Jugoslavije, pa do njenog raspada.

Ideja za snimanje filma proistekla je iz simboličnog prikaza zaključanih vrata stana glavne junakinje filma. Zaključana vrata povod su da se ispriča priča o podeljenosti balkanskih država koje su nekada činile Jugoslaviju i o tome na koji način je politika krojila živote ljudima. Jedna od tema koja se provlači kroz film jeste ostajanje mladih u zemlji. Majka, glavna junakinja filma, smatra da se za ovu zemlju treba boriti, dok ćerka ne deli njen optimizam. Mislim da je poruka filma to da svet moramo da menjamo sami, a ne da se sa svime mirimo ili čekamo na druge.

Film je oduševio subotičku publiku, ali je izazvao i oduševljenje u svetu, što potvrđuje nagrada za najbolji dugometražni dokumentarni film na najznačajnijem festivalu dokumentarnog filma u Amsterdamu, kao i specijalna nagrada žirija na Festivalu jugoistočnog evropskog filma u Los Anđelesu.

Miljan Sekulić LT 2/13

GLAGOLJICA

Bašćanska ploča

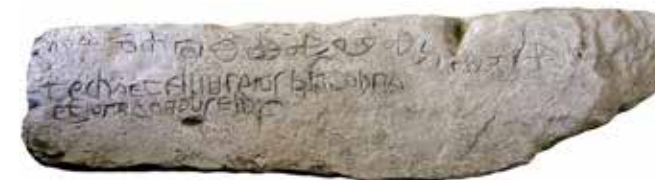
Plominski natpis

Plominski natpis pronađen je u crkvi svetoga Jurja u Plominu i najstariji je danas poznati zapis hrvatskoga jezika na glagoljici. Uz lik ilirsko-rinskoga boga životinja i rastinja, glagoljicom je uklesan tekst: "To je pisao S."

Krčki natpis

Krčki je natpis uklesan na jednoj zgradi u gradu Krk na istoimenom otoku, a zapis je imena graditelja i glasi: "Ovo zida opat Maj i Radonja, Rugota, Dobroslav."

Valunska ploča

Valunska ploča nastala u 11. stoljeću u mjestu Valun na otoku Cresu, dvojezična je nadgrobna ploča na kojoj je isti zapis zapisan najprije glagoljicom na hrvatskom jeziku, a potom i latinicom na latinskome jeziku. Potvrda je to o suživotu slavenskoga i romanskoga stanovništva.

Glagoljica i početak hrvatske pismenosti

Glagoljica je jedno od triju pisama koja su se u srednjem vijeku koristila na hrvatskome kulturnom prostoru. Nastala je sredinom 9. stoljeća za potrebe misije pokršćavanja Slavena, a prema prihvaćenoj teoriji osmislio ju je solunski redovnik Ćiril (Konstantin). Ćiril i Metod bili su bizantski redovnici koje je u misiju pokršćavanja na poziv kneza Rastislava u Moravsku poslao bizantski car Mihajlo. Najstarija glagoljica imala je 40 slova, a kasnije ih je bilo 38, o čemu u svom traktatu *O pismenih* iz 10. stoljeća piše Ćrhorizac Hrabar. Najstariji glagoljični zapisi sačuvani su u kanonskim knjigama staroslavenskoga jezika: *Kijevskim listićima*, *Zoografskom*, *Marijanskom* i *Assemanijevu evanđelistaru*, *Sinajskome psaltiru* i *molitveniku* i *Kločevu glagoljašu*. Glagoljično pismo kojim su zapisani ovi tekstovi ima obilu stilizaciju, a poznata je i pod nazivom bugarska glagoljica. Nakon promjene političkih prilika u Moravskoj, Metodovi su učenici u 9. stoljeću morali bježati u progonstvo, a jedan dio njih sklonio se u samostanima na sjevernoj jadranskoj obali, kamo donose staroslavenski jezik zabilježen u liturgijskim knjigama i glagoljično pismo kojim su one pisane. Ipak, najstariji zapisi koji su ostali očuvani do danas, uklesani su u kamenu. To su: *Plominski natpis*, *Krčki natpis*, *Valunska ploča* i *Bašćanska ploča*. Glagoljična slova zapisana na njima odlikuje stilizacija prijelaznoga tipa iz oble (bugarske) u uglatu (hrvatsku) glagoljicu.

Bašćanska ploča

Bašćanska ploča nastala je oko 1100. godine u Jurandvoru, selu pokraj Baške na otoku Krku i predstavlja temelj hrvatske pismenosti. Dok su prijašnji tekstovi uglavnom kraći natpisi ili tek fragmentarno sačuvani zapisi, *Bašćanska ploča* prvi je cjelovitiji i potpuniji sačuvani tekst na hrvatskom jeziku. Pronađena je sredinom 19. stoljeća u jurandvorskoj crkvi svete Lucije. Prvotno je bila lijevi plutej (pregrada koja je dijelila prostor za svećenstvo od prostora za puk), a kasnije, vjerojatno u 15. stoljeću ugrađena je kao spolij u pločnik (pod) crkve pa su tako i nastala oštećenja. Zbog nastalih oštećenja tekst nije moguće iščitati bez poteškoća, a o dijelu samoga sadržaja postoje i neke dvojbe kod istraživača. Danas prihvaćen tekst može se podijeliti u nekoliko dijelova. U prvom retku iznosi se kršćanska invokacija. Nakon toga stoji zapis opata Držihe o tome da je hrvatski kralj Zvonimir darovao ledinu krčkim benediktincima. Uz to, navode se i svjedoci darivanja, kao i kletva za sve one koji bi htjeli osporiti valjanost ove darovnice. Nakon zapisa o darivanju, slijedi zapis o gradnji crkve svete Lucije koju je sa svojom braćom redovnicima sagradio opat Dobrovit u vrijeme vladavine kneza Kosmata. Tekst je zapisan u trinaest redaka glagoljicom prijelaznoga tipa iz oble u uglatu. Svojim sadržajem ona predstavlja pravni dokument, darovnicu, a neki istraživači i povjesničari utvrđuju da zbog posebno ostvarenoga ritma u čitanju, tekst posjeduje i umjetničku vrijednost, što ga čini i književnim djelom. Izvorni tekst u

transliteraciji Branka Fučića glasi:

AZŦ [VŦ IME O]TCA I S(I)NA [I S](VE)TAGO DUHA AZŦ
OPAT[Ŧ] DRŦIHA PISANŦ SE O LEDI[N]Ŧ JuŦE
DA ZŦVŦNIM[I]RŦ KRALŦ HRŦVATŦSKŦI [VŦ]
DNI SVOJŦ VŦ SVETUJu LUCIJu I S[VEDO]-
MI ŦUPANŦ DESIMRA KRŦ[BA]VŦ MRA[TIN]Ŧ VŦ L(I)-
CŦ PR(I)BŦNEBŦA [S]Ŧ POSL[Ŧ] VIN[OD](O)LŦ [ŦK](O)VŦ
V(Ŧ) O-
TOCŦ DA IŦE TO POREŦE KLŦNI I BO(G) I BŦ(=12)AP(OSTO)
LA I G(=4) E-
VA(N)J(E)LISTI I S(VE)TAŦ LUCIŦ AM(E)NŦ DA IŦE SDŦ
ŦIVE-
TŦ MOLI ZA NE BOGA AZŦ OPATŦ D(O)BROVITŦ ZŦ-
DAH CRŦKŦVŦ SIJu I SVOEJu BRATIJu SŦ DEV-
ETIJu VŦ DNI KŦNEZA KOSŦMŦTA OBLAD-
AJuŦAGO VŦSU KŦRAINU I BŦŦE VŦ TŦ DNI M-

IKULA VŦ OTOŦŦCI [SŦ S]VETUJu LUCIJu VŦ EDINO
Budui da je sama ploča već bila nagrižena zubom vremena, original je preseljen u Zagreb, u Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, gdje se i danas čuva, a u Jurandvoru je postavljena replika.

O značaju ovoga spomenika za kulturu i povijest hrvatskoga naroda, pisali su brojni jezikoslovci, povjesničari i književnici, pa ju je poznati lingvist Stjepan Ivšić nazvao „dragim kamenom“ hrvatskoga jezika, a Eduard Hercigonja utvrdio da su njome Hrvati „izronili iz mraka svoje nedokumentirane povijesti“.

O prihvaćenosti glagoljice u Hrvata svjedoči i činjenica da je upravo tim pismom tiskana i prva hrvatska inkunabula, a u uporabi će se u nekim krajevima zadržati sve do 19. stoljeća. Danas se ona revitalizira na spomeničkoj razini kao segment nacionalnoga identiteta, pa se često koristi i kao motiv u umjetničkom stvaralaštvu, a najimpozantniji spomenik predstavlja Aleja glagoljaša. Ona se nalazi u Istri mjesta Roč i Huma (najmanjega grada na svijetu), gdje je postavljeno jedanaest spomenika u glagoljici.

Sanjin Ivašić, profesor

Intervju: Viktorija Aladžić, arhitekta i docent na Građevinskom fakultetu u Subotici

SUBOTICA - GRAD SECESIJE

Dugi niz godina javnosti ste poznati kao neko ko se bavi istorijom arhitekture. Krajem 2008. godine, u Savremenoj galeriji ste održali predavanje na temu *Secesija u Subotici*. Svrha predavanja bila je prezentacija mape *Secesija u Subotici*. Šta mapa sadrži i na kakve ste zanimljivosti nailazili dok ste se bavili njenom izradom?

Već dugo istražujem istoriju arhitekture i urbanističkog planiranja Subotice i tokom vremena sam došla

do velikog broja podataka o pojedinačnim kućama, njihovim projektima, vlasnicima kuća i arhitektama koji su ih projektovali. Razmišljala sam na koji bi način moglo da se građanima, gradu i njegovim gradonačelnicima predstavi Subotica kao grad secesije - ne zato što u njoj nema drugih arhitektonskih stilova, već zato što su naznačajnija graditeljska ostvarenja izvedena u stilu secesije. U međuvremenu sam sarađivala sa Milankom Stankić i učestvovala u kursovima koje je organizovala za nastavnike. Došle smo na ideju da napravimo mapu subotičke secesije. Sa kolegicom Gordanom Prčić Vujnović sam se dogovorila da spisak secesijskih kuća u Subotici napravimo zajedno. Nedeljama sam obilazila grad identifikujući kuće koje su imale stilske karakteristike secesije, a potom u bazama podataka, na osnovu adrese, pretraživala da li u Istorijskom arhivu Subotice postoji originalan projekat kuće. To je naročito bilo zanimljivo za prizemne kuće o kojima se do tada malo znalo. Cilj izrade mape je bio i da se ukaže na značaj ovog nasleđa i spreče rušenja vrednog graditeljskog nasleđa karakterističnog za Suboticu. Tako se iz ovih istraživanja izrodila mapa secesijskih kuća u Subotici. Danas se više niko ne čudi kada se kaže da je Subotica grad secesije.

Mnogo ste se zalagali za to da Subotica sačuva svoj prepoznatljivi stil. Tako je nastala *Subotička deklaracija* koja podrazumeva edukaciju građana, njihovo upoznavanje sa arhitekturom i istorijom grada. Nekoliko godina ste, u okviru projekta *Nasmeši se Subotici*, organizovali šetnje gradom, počev od 2011. godine. Iz kog razloga ste to radili, šta je bila Vaša motivacija?

Svaki grad ima svoj karakter - što je karakter grada izražajniji, njegovi stanovnici imaju mogućnost bolje identifikacije sa prostorom u kojem žive, što doprinosi osećaju sigurnosti i smanjuje otuđenost. Subotica ima vrlo izražajan karakter i bogato graditeljsko nasleđe sa prekretnice iz 19. u 20. vek. Grad treba da se razvija, rušenja su neminovna, ali pitanje je šta se ruši. Treba rušiti ružne i dotrajale kuće, a one koje su lepe i imaju istorijsku, arhitektonsku, konstruktivnu, stilsku i druge vrednosti, treba čuvati. Da bi se to ostvarilo, treba, pre svega, edukovati građane o vrednosti graditeljskog nasleđa, upoznati ih sa pričama koje stoje iza svake kuće. Arhitektura 19. veka je veoma slikovita, u sebi sadrži mnoge poruke koje treba znati pročitati.

U cilju skretanja pažnje na značajno subotičko graditeljsko nasleđe, imala sam potrebu da stvaram krug prijatelja Subotice u

gradu i izvan njega. Tokom godina je kroz Suboticu prošao veliki broj stručnjaka iz Srbije i inostranstva, koji su se upoznali sa subotičkom arhitekturom, neretko bili fascinirani, pisali o njoj i pomagali da se ona sačuva. Nekoliko godina zaredom, neformalna grupa građana *Nasmeši se Subotici* organizovala je međunarodne seminare na kojima se govorilo o potrebi čuvanja nasleđa i potrebi takvog urbanističkog planiranja koje će čuvati nasleđe. Na prvom od tih seminara, učesnici su sastavili *Subotičku deklaraciju o zaštiti kulturnog nasleđa u okvirima urbanističkog planiranja*. U velikoj meri, u organizovanju seminara i stvaranju deklaracije, pomogla je istoričarka umetnosti iz Budimpešte Ildiko Deak. U *Subotičkoj deklaraciji* navedene su preporuke kako i na koji način da se subotičko graditeljsko nasleđe očuva, a da to ne ugrozi daljnji razvoj grada. Šetnje, koje su bile organizovane, takođe su imale ulogu upoznavanja građana sa značajnim nasleđem.

Kažite nam nešto o neformalnoj grupi građana *Nasmeši se Subotici*, jer znamo da je ona pokretač i nosilac ideje da Subotica bude član *Mreže gradova secesije*.

Neformalna grupa građana pod nazivom *Nasmeši se Subotici* nastala je spontano, inicijalnim okupljanjem četiri osobe: Vlatka Jovičevića, Igora Halasevića, Žolta Dulajia i mene, a u želji da se iniciraju aktivnosti i projekti koji će skrenuti pažnju na vredno subotičko graditeljsko nasleđe i, isto tako, spreče buduća rušenja značajnih kuća i devastiranje grada. Prema potrebi i u zavisnosti od projekata, povećavao se i smanjivao broj članova grupe. Tokom jednog od seminara, veliki prijatelji Subotice, Džeremi Hauard, profesor istorije umetnosti sa Sent Endrjuz univerziteta u Škotskoj, i Luis Boš Paskal, rukovodilac Instituta za gradski pejzaž Gradskog saveta Barselone, predložili su da se Subotica učlani u *Mrežu gradova secesije* (*Réseau Art Nouveau Network*). Subotica je pre toga već bila član *Evropske rute secesije* (*Art Nouveau European Route*). Naravno da smo u okviru grupe odmah prihvatili predlog i podneli molbu da Subotica postane član *Mreže gradova secesije*.

Znamo da je Subotica postala član te *Mreže* 2013. godine i da je u septembru 2015. bila domaćin Generalne skupštine *Mreže gradova secesije*. Koje su prednosti postignute tim članstvom i kako se sve to odrazilo na naš grad? Da li je došlo do nekih pozitivnih pomaka u očuvanju starog jezgra grada i da li je tim članstvom subotička Sinagoga dobila međunarodni značaj?

Članstvo u *Mreži gradova secesije* donelo je benefite koji nisu odmah bili jasno uočljivi, međutim, to je bilo međunarodno priznanje vrednosti subotičke arhitekture. Pored članstva u *Mreži*, postoji jedan ugledni časopis pod nazivom *Coup de Fouet*, koji se štampa u Barseloni i časopis je *Evropske rute secesije*. Taj časopis se distribuira širom Evrope i u njemu je do sada već objavljen niz članaka o subotičkoj arhitekturi. Za sledeći broj pripremljen je već tekst o završenoj restauraciji subotičke Sinagoge. Na ovaj način, Subotica i njena arhitektura su postale vidljive u Evropi. Mnogi ljudi širom Evrope znaju da ovde postoje biseri arhitekture i mnogi od njih dolaze da to i vide. Sa druge strane, naši građani naviknuti na arhitekturu pored koje svaki dan prolaze, nisu joj pridavali poseban značaj. Sada, nakon širenja informacija o vrednosti subotičke arhitekture izvan granica naše zemlje i priznanjima koja je ta arhitektura dobila kao vredno i značajno nasleđe, pružen je novi

uvid građanima u značaj onoga što ih okružuje. U velikoj meri, promenila se svest o značaju subotičke arhitekture.

Subotička Sinagoga se 2014. godine našla na listi 7 najugroženijih spomenika evropske kulturne baštine *Evropa nostre*. Rezultat toga je projekat *Nasleđe pod lupom* i poseta stručnjaka subotičkoj Sinagogi. U ovaj projekat su uključeni i studenti Građevinskog fakulteta iz Subotice na kom radite, u vidu edukacije, praktičnog rada i istraživanja. U čemu su se sastojali edukacija i praktičan rad studenata?

Projekat *Nasleđe pod lupom* pratio je posetu stručnjaka subotičkoj Sinagogi, u okviru programa 7 najugroženijih, koji vode *Evropa Nostra* i Evropska investiciona banka, kako bi pomogle zaštitu izuzetnih spomenika širom Evrope, koji već godinama propadaju zbog manjka sredstava za projekte restauracije, zbog društvenog zapostavljanja ili lošeg ophođenja. Projekat je bio realizovan u periodu od oktobra 2015. do leta 2017. godine i obuhvatio je tri osnovna segmenta: praktične radionice o konzervaciji u Subotici za profesionalce i postdiplomce; diskusije vezane za restauraciju Sinagoge za profesionalce koji su napisali izveštaj za zapazanjima i preporukama za postupak restauracije subotičke Sinagoge; studijsko putovanje u Budimpeštu u januaru 2016. godine, sa temom upravljanja kulturnim nasleđem, gde su odabrani stručnjaci iz Subotice i drugih gradova Srbije učestvovali u seminaru koji je vodio arhitekta-konzervator Graham Bel; kurs u okviru vežbi na predmetu Zaštita i revitalizacija graditeljskog nasleđa na Građevinskom fakultetu u Subotici, koji sam vodila tokom letnjeg semestra 2015/2016. školske godine. Tokom ovog kursa, studenti su istraživali istoriju i spomenička svojstva subotičke Sinagoge, kao i hronologiju restauratorskih i konzervatorskih radova, koji su na njoj bili sprovedeni od 1980. godine do danas. Upoznali su se sa postupcima valorizacije nepokretnih kulturnih dobara i postupkom pripreme predloga za zaštitu objekata kao spomenika kulture.

Recite nešto o programu 7 najugroženijih i u čemu se ogledala stručna pomoć *Evropa nostre* u restauraciji. Kako je tekao sam tok restauracije?

U finansiranju radova na Sinagogi učestvovala su mnoge međunarodne i domaće organizacije i institucije. Restauracija praktično traje od 1980. godine, kada je izvršeno ispravljanje glavne kupole, koja se nakrivila zbog propadanja glavnih drvenih nosača. Restauraciju enterijera, koja je završena početkom ove godine, finansirala je mađarska vlada i u restauraciji su, pored naših,

učestvovali i stručnjaci iz Mađarske. Tokom restauracije Sinagoge, ostvarena je saradnja velikog broja stručnjaka iz Srbije i inostranstva.

Evropa Nostra je najveća panevropska organizacija koja se bavi zaštitom kulturnog nasleđa. Januara 2013. godine započela je program 7 najugroženijih sa Institutom evropske investicione banke i Razvojnog bankom Saveta Evrope, a cilj programa je da kroz pomoć ugroženim znamenitostima služi kao katalizator za dalju akciju, podigne svest o ugroženosti baštine i promoviše „moć pozitivnih primera“. Program obezbeđuje rad međunarodnog tima stručnjaka iz oblasti baštine i finansijskih stručnjaka iz Instituta evropske investicione banke, zajedno sa lokalnim akterima na proceni lokacije, razvoju održivih rešenja i plana revitalizacije sedam najugroženijih mesta. Međunarodni tim stručnjaka posetio je Sinagogu i dao preporuke i stručno mišljenje o restauraciji Sinagoge.

Unutrašnjost Sinagoge je oslikana karakterističnim simbolima mađarske secesije. Objasnite značenje pojedinih simbola kao što su paunovo perje, lale...

Simboli koji su primenjeni u dekoraciji Sinagoge potiču iz mađarske folklorne umetnosti. Detalji veza sa devojačke spreme, ili detalji duboreza u seoskoj folklornoj arhitekturi, poslužili su kao inspiracija za dekorisanje Sinagoge. Budući da se u sinagogama ne prikazuju ljudske figure ili životinje, jedina raspoloživa dekoracija su geometrijske figure ili floralni motivi. Marcel Komor i Deže Jakab su se opredelili za floralne motive, kreirajući tako originalni stil mađarske secesije, koji se vezuje za istoriju mađarskog naroda na ovim područjima.

Da sad počinjete sve ispočetka, mislim na zaštitu kulturnog nasleđa našeg grada, da li biste sve ponovili, ili biste nešto menjali?

Uvek sam tokom svoje karijere radila ono što sam smatrala da je moguće i potrebno, tako da nema nikakve potrebe za vraćanjem unazad i ispravljanjem propuštenog. Neke okolnosti su bile date i nepromenljive, te iako bih volela da su bile drugačije, nije bilo u mojoj moći da ih menjam. Ono što sam mogla da menjam, menjala sam u skladu sa svojim znanjem i ubeđenjem. Imala sam sreću da otkrijem zanimanje koje me je veoma inspirisalo, da mu se potpuno posvetim i učinim sve što je u mojoj moći da ostvarim svoje ideje. Mi smo, na neki način, uvek na početku, a u poslu koji radim ima uvek mnogo pretnji graditeljskom nasleđu. Ostaje da se trudimo da sačuvamo njegove najbolje delove.

Filip Siladi AT 3/1

СТАРА ЛЕПОТИЦА ОПЕТ ПЛЕНИ СТАРИМ СЈАЈЕМ

Коначно је завршена обнова старе суботичке лепотице. Крајем марта 2017. године, свечано и званично је отворена Синагога, једна од најлепших грађевина плодне сецесионистичке епохе, која је обележила суботичку архитектуру.

Знамо да је изградња Синагоге започета 1902. године и да су њени творци Деже Јакоб и Марцел Комор. Податак да је конкурс за њену изградњу био расписан у Сегедину, мало ко зна. Исто тако је мало познат податак да је на том конкурс прво место освојио архитекта Липот Баумхорн, а да је Јеврејска заједница једногласно прихватила пројекат будимпештанских архитеката Јакоба и Комора, те су они добили откуп. Тако је 1902. године почела изградња друге велике синагоге у Суботици. Прва синагога изграђена је 1817. године, а до тада су Јевреји, због прогањања, своје верске службе обављали у приватним кућама. Суботица је била једно од насеља у којима је некада Јеврејима било забрањено да у њему преноће, па су у граду могли да бораве само током дана. Први Јеврејин који је добио дозволу да се стално насели у Суботици био је Јакоб Хиршл, а из Мађарске је дошао 1775. године. Едиктом о толеранцији Јосипа II из 1781. године, Јевреји су добили дозволу да слободно исповедају своју религију.

Синагога, коју данас имамо част да посматрамо у пуном сјају, изграђена је за свега годину дана и предата на употребу за време великих јесењих празника 1903. године. Све до 1909. године рађене су разне измене и дораде. Комор и Јакоб су Синагогу пројектовали у стилу мађарске сецесије, чији је творац Еден Лехнер.

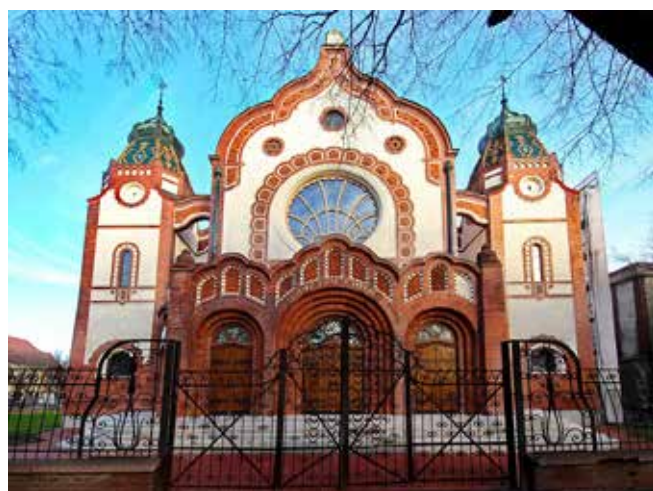
Све до Другог светског рата, Синагога је редовно коришћена у верске и свечане сврхе. Друга је по величини у Европи, али по лепоти заузима прво место. Може да прими око четири хиљаде људи. Верници, који су некада долазили на молитве, куповали су своја места, па су се на клупама налазиле нумерисане месингане плочице на којима су била исписана имена верника. Таквих места било је 1400, а свака клупа имала је своју фиоку с кључем, у коју су верници остављали своје молитвене књиге. Данас, након рестаурације, у приземљу има 850 места за седење, а горе, у галерији, 550 места. Галерија је резервисана за жене и децу, а места за мушкарце налазе се доле.

Зграда Синагоге је након Другог светског рата била препуштена на милост и немилост многим. Једно време је са својом позоришном трупом у њој радио редитељ Љубиша Ристић, а трагови њиховог боравка су остали видљиви у ентеријеру зграде.

Синагога је 1974. године проглашена спомеником културе при Унеску, а од 1996. године се налази на листи сто најугроженијих споменика на свету. Хитна обнова зграде започета је 2012. године, када су у етапама рађени спољашњи делови фасада. Ентеријер је био осликан и препун симбола мађарске сецесије, који су, током година, на неким местима били прекречени. У децембру 2016. године су из Мађарске дошли сликари рестауратори, који су са собом понели

Синагога некад

Синагога након рестаурације

шаблоне и боје, којима су поново осликали унутрашњост зграде. У неколико наврата сам присуствовао њиховом раду и био очаран лепотом која се полако помањала испод годинама таложене прљавштине. На светлост дана избили су прекрасни симболи мађарске сецесије. Са радовима се мало каснило, јер је било потребно време да се поједини материјали прибаве и донесу из Мађарске.

Горњи витражи су рађени у Сомбору, у занатској радионици породице Станишић, док су витраже на вратима радили суботички мајстори „МК Тифанија“. Сва врата и клупе је радио мој отац Михаљ Силађи са својим сарадницима. Рестаурација куполе, чија је висина 40 метара, била је посебно тешка. Често је долазило до прокишњавања, па је задатак мајстора био врло захтеван и тежак.

На рестаурацији Синагоге било је тешко радити зими, јер је у згради без грејања било веома хладно. Ипак, све што је урађено било је и те како вредно труда, јер стара лепотица опет плени својим старим сјајем, грејући срца Суботичана и бројних туриста.

Филип Силађи АТ 3/1

USPEH NAŠIH FUDBALERKI

Екипа Политехничке школе на државном такмичењу у Пироту

Међуокружно првенство у фудбалу (malom фудбалу који се игра у дворанама) за средње школе одржано је 19. априла 2018. године, у Техничкој школи” Иван Сарић”, у Суботици.

У мушкој конкуренцији, тријумфовала је Техничка школа из Бечеја, док је у женској конкуренцији најбоља била Политехничка школа из Суботце.

Победници из обе конкуренције изборили су учешће на државном првенству, које је 10. и 11. маја одржано у Пироту.

Звонко Вуковић, професор

ISTORIЈAT ŽENSKOG FUDBALA

Žene su, kao i muškarci, još u 12. veku učestvovalе u иги познатој под називом soul, која се сматра претећом данашњег фудбала. Подаци кажу да је прва незванична утакмица за жене одиграна крајем 17. века између удатих и неудатих жена, а добиле су је удате господе са резултатом 7:1. Прва званична утакмица фудбалерки одиграна је 23. марта 1895. године између Северне и Јужне Енглеске, а завршена је резултатом 7:1. Данас је у FIFA регистровано преко 45 милиона фудбалерки на свету. Прво Svetsko првенство за жене организовано је 1991. године у Кини, док се Evropska првенства играју од 1989. године. У данашње време је женски фудбал најпопуларнији у SAD-u, а веома је масован и у Норвешкој, Шведској, Финској, Данској, Немачкој, Белгији, Италији, Француској. Врло је популаран и у Кини, Јапану, Koreји и Аустралији, све више осваја просторе Brazila, Argentine, Perua, Urugvaja, Alžira, Izraela, Rusije, Jordana и Irana. Stiče popularnost i у другим zemljama, па и на Balkanu - у Rumuniji, Bugarskoј, Srbiji...

Dajana Mihajlović TPA 4/11

Intervju: Darko Stošić, šampion Evrope u MMA borbama

HOĆU DA BUDEM NAJBOLJI!

Darko Stošić jedan je od najboljih MMA takmičara u Srbiji, a to je i dokazao u septembru 2016. godine, kada je, pobedivši Holandanina Diona Staringa, postao šampion Evrope FFC u teškoj kategoriji. Nakon pet godina mukotrpnog rada, svoj cilj, ugovor sa UFC, ostvario je 15. decembra 2017. godine, kada je dobio i priliku da uradi ono čemu je posvetio svaki delić svog života, a to je da bude najbolji na svetu. Svojom karijerom želi Srbiju da nauči nešto više o MMA borbama - savremenom kontaktnom boričkom sportu koji podrazumeva sve vidove borbe bez oružja

Borički sportovi u Srbiji nisu popularni kao pre trideset, četrdeset godina. MMA (Mixed Martial Arts), sport u kojem si osvojio titulu šampiona Evrope, nije popularan kao neki drugi sportovi. Kakav je to sport? U kojoj meri je surov i opasan?

Na slažem se s tim da borički sportovi nisu popularni. MMA je sam po sebi popularan u svetu, a interesovanje za ovaj sport polako zahvata i ovo područje. Ovaj sport, kao i svaki drugi, ima svoja pravila. Svaki kontaktni sport je opasan na svoj način, ali ništa manje od ostalih sportova, povrede se dešavaju u svakom sportu.

Kakvi su bili tvoji sportski počeci? Kako je tekla tvoja sportska karijera? Šta te je privuklo baš ovom sportu?

Prvo sam trenirao džudo trinaest godina, a posle toga sam, igrom slučaja, prešao na MMA, jer sam želeo da se oprobam u sportu o kome svi govore sa nekim strahom. I eto, tu sam već pet godina. Ide mi dobro, a nadam se još boljem.

Kako su tvoji najbliži reagovali kada si im saopštio čime želiš da se baviš?

U početku nisu znali šta je to, ali posle su se navikli i bolje upoznali sa ovim sportom, tako da uvek imam njihovu podršku.

Borbe MMA boraca liče na gladijatorske. Ima li straha pred meč? Da bi bio šampion, moraš da budeš jak i fizički i mentalno. Kako se pripremaš za meč, na koji način sebe ohrabruješ pred borbe?

To i jeste savremena gladijatorska borba. Strah postoji samo od poraza. Uvek verujem samo u pobedu. Treniram više od drugih i to je recept za uspeh.

Proglašenje šampiona Evrope

Koliko borbi si imao u karijeri, koliko je pobeda, a koliko poraza?

Imao sam dvanaest pobeda i jedan poraz.

Koji je najveći izazov u tvojoj karijeri?

Najveći izazov je tek preda mnom, s obzirom na to da sam potpisao ugovor za najbolju organizaciju na svetu - UFC.

Nakon pet godina mukotrpnog rada, potpisao si ugovor sa UFC (Ultimate Fighting Championship), organizacijom borbi mešovitih boričkih veština, čije je sedište u Americi. Možeš li nam reći nešto više o UFC?

To je organizacija u kojoj se bore samo najbolji, ostalo znate...

Postao si šampion Evrope 2016. godine. Kakav je osećaj biti nosilac tako vredne i važne titule? Koliko ti ona znači?

Pa, svaki uspeh i trud se isplate, a najlepši je osećaj kada na kraju ostvarite cilj zbog kog ste se mučili i trudili. To je svakako nešto najbitnije u mojoj karijeri, a ujedno i najlepše.

Ostvario si mnogo, ali se ne zaustavljaš. Kakvi su tvoji planovi za budućnost?

Ovo do sada je samo mali deo onoga što tek želim da ostvarim. Hoću da uđem u istoriju, hoću da budem najbolji!

Željana Todorović TPA 4/11

KRAV MAGA

Karate, aikido, kung-fu, taekwondo – ismerősen hangzik, ugye? Nálunk is népszerű önvédelmi, harcművészeti sportok, technikák. De hallottunk-e a krav magáról?

Az izraeli **krav maga** egy gyakorlati tapasztalatokra épített taktikai és önvédelmi rendszer.

Létrehozója a magyarországi, budapesti születésű Lichtenfeld Imre, aki a testnevelés és a közelharc-oktatás vezetője volt húsz évig az Izraeli Védelmi Erőknél.

Kortól, nemtől, testalkattól függetlenül bárki által elsajátítható. Olyan speciális fogásokat tanít meg, amelyekkel akkor is megvédehet magad, ha soha nem ütöttél meg senkit. Az edzés fizikailag nem megterhelő, viszont fokozatosan nehezedik.

Felkészíti az embert az erőszakos helyzetek felismerésére és azok gyors, megfelelő kezelésére. Több támadó elleni küzdelem esetén is jól jön, valamint kések, botos, lö- és más fegyveres támadások elleni védekezésre, pusztakezes harcra is kiképez.

Habár az izraeli katonaságnál fejlesztették ki, mára már túlnőtte magát ezen, s hatékonysága miatt világszerte egyre több helyen alkalmazzák, oktatják.

Ha biztonságosan szeretnéd magad érezni hazafelé menet – irány a krav maga edzés! Városunkban is jelen van ez a sport, ami nagy szó! Sőt, Kobi Hazan izraeli mester instruktor vezeti az edzéseket a Sportsarnokban.

Cvijin Patrik GFT 4/10

HORROR AT RAVENCREST MANOR

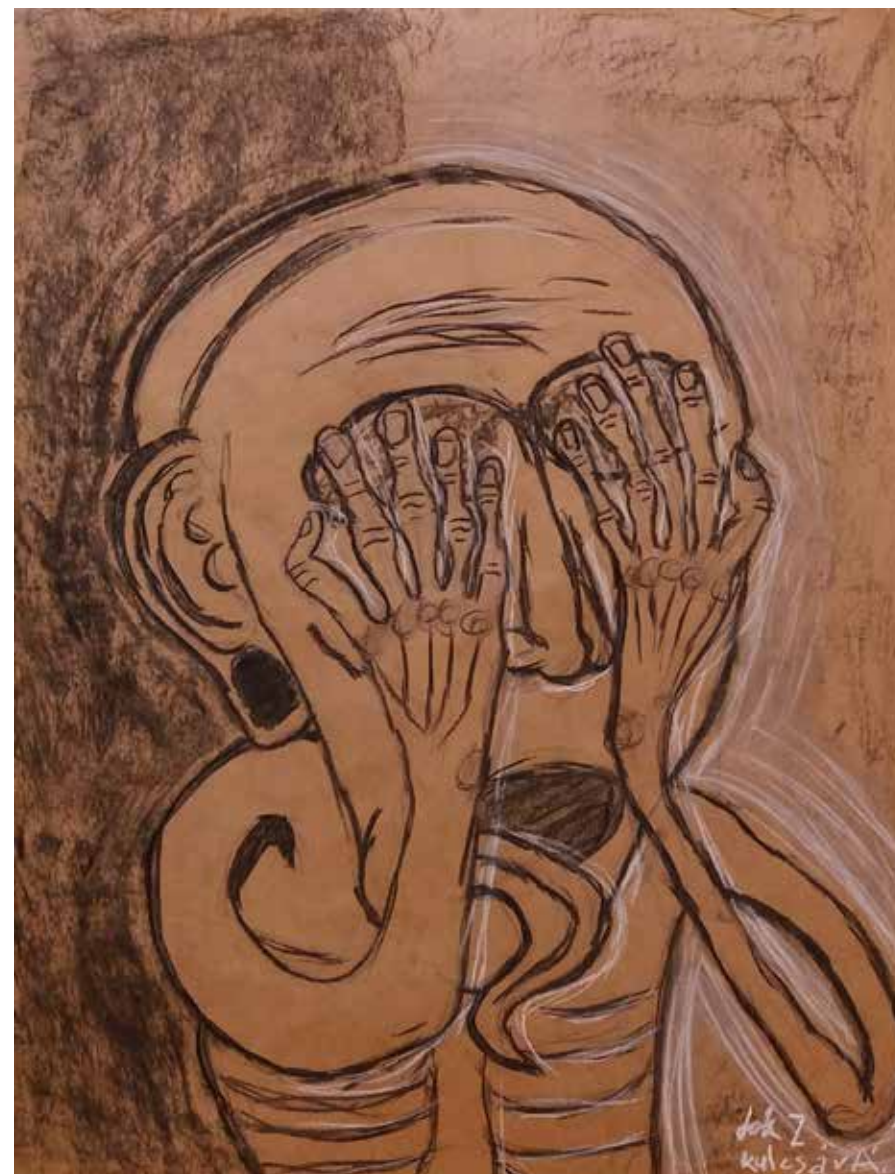

Illustration: Kulesár Ákos

Built in 1845 the manor served home to the ever so famous Ravenscrest family. The family of doctors and lawyers lived a happy and wealthy life. But, around the 1900s strange things started happening in the manor.

Reported screaming and ghostly behavior was alarming to the general public. Naturally, rumors started about the family's sinister history. The previously friendly and loved family unwillingly became the town's freak show.

The house was previously known as the Asylum for the Mentally Ill. Known as a place helping people overcome their illnesses and fears, held a grave secret. Asylum for the public - a hell on earth for everyone inside.

Ancient torture techniques and drugs fit only for animals could

not only be seen inside the asylum's many windowless rooms, but heard outside the asylum's walls as well. The patients ranging from schizophrenics to mad serial killers, demanded strict methods.

With the rumors soon exposed as true, the town's public became afraid and the family's name tarnished.

Reporters came to the house wanting to get information from the family itself, to answer the questions the public was dying to find out.

But, upon entering, the Ravenscrests were nowhere to be found. What only remained in the manor were old surgical tables, torn board games and newspapers and magazines covering the floors.

Marko Konkolj AT 2/2

ЛИТЕРАРНИ КОНКУРС

Канцеларија заштитника грађана града Суботице је поводом Дана људских права и ове године организовала литерарни конкурс за средњошколце, а ученици Политехничке школе остварили су запажен успех

РЕЋИ ИЛИ ЋУТАТИ

-треће место-

Ако је бреме које носимо толико тешко да бисмо се усудили да га спустимо на тас нечијег живота, а у исто време се морамо помирити са последицама тога што смо учинили, рећи или ћутати постаје питање на које немамо одговор.

За пример узимам себе, јер сам сигурно једна од првих у реду која није рекла, а можда је требало. У таквим тренуцима покушавамо да се водимо здравим разумом, али када свако решење може бити погрешно, када свако решење може повредити нечије срце, бирамо да оштетимо своје... Барем ја тако радим. Без обзира што знам да није у реду да своје срце гурам у хошак собе из које нема излаза, безобзирно се понашам и занемарујем своју срећу зарад неког другог. Али, када пустимо те мисли и заиста дозволимо себи да се осећамо срећно, напакон смо слободни. Зидови се руше и наше срце је слободно. Насиља – вербалног, физичког, психичког, има превише и свако га доживљава на свој начин. Најгоре је кад се доживи на сопственој кожи. Ја сам своју „дозу“ прећутала, опростила, али нисам заборавила. Доживела сам да ми неко гази по стварима, да будем исмејана пред целим разредом, само зато

што ми се неко свидео... Била сам физички узнемирена када је један дечко покушао да ми разбије флашу о главу, али прилично добро се браним за једног штребера. Да ли је, можда, требало неке да се обратим? Тад то није звучало као најбоља идеја, али сад бих свакоме у оваквој или сличној ситуацији саветовала да се бар неке исповеди. Ћутала сам о пријатељу ког је лоше друштво привукло дроги. Само смо одједном престали да се дружимо. Не знам где је, како је. Зато треба рећи. Не можемо да дозволимо себи да „покривамо“ некога, јер смо ми „толико добри пријатељи“ да га никад не бисмо оцинкарили, јер ће доћи тренутак када ће се сазнати, али тад ће бити касно. Дође тако моменат у којем бисмо хтели да неко други уместо нас каже шта и како, али не верујемо да ће та особа направити прави избор, јер прави избор не постоји, или смо га већ направили. Тада у мислима водимо сопствену битку којој нема краја.

Свака реч има своју тежину, чак и она неизречена. Морамо бити спремни на све. Морамо се знати носити са оним што нам стиже уз животни пут.

Ивана Матић ТОН 2/5

IRODALMI PÁLYÁZAT

December 10-e, az emberi jogok napja alkalmából a szabadkai polgári jogvédő iroda idén is meghirdette irodalmi pályázatát. Csikós Emese, a GFT 4/10 osztály tanulója a magyar nyelvű munkák kategóriájában második helyezést ért el. Az ünnepélyes eredményhirdetésen a díjakat a tanulóknak Marosiuk Zlatko, szabadkai polgári jogvédő és Bunford Tivadar, Szabadka Városi Képviselő-testületének elnöke adták át, alkalmi műsor keretében

KIMONDANI VAGY HALLGATNI

-második helyezett-

Din úr körbenézett. Soha nem járt még itt ezelőtt, de még hasonlót sem látott soha. Tőle távolabb volt egy ajtó. Fehér ajtó, két oldalától üveg. Az üveg fehérnek látszódott az ő szemszögéből. Balra szintén ajtó. Annak is mindkét oldalától üveg húzóódott, de szürkés, sötét színű.

– Talán, ha közelebb megyek, átláthatok rajta – vélte Din úr, és megindult a neki szimpatikusabb fehér ajtó felé. Közeli lépve meglátta az ajtóba vésett nagy V-betűt. *Vitae*. Kilincs nem volt rajta. Din úrnak ezen mosolyognia kellett:

– Milyen ajtó az, amin nincs kilincs? – kérdezte magától balga tekintettel.

– Megkérem, lépjen hátrébb az ajtótól! – szólott egy hang. Din úr felkapta a fejét, és pirulva egy utolsó pillantást vetett az ajtóra, majd hátrált. Támasz, segítség és helyismeret híján Din úr szorongani kezdett, majd keresztbe font karral visszaballagott eredeti helyére, gondolván, hogy itt majd nem szól rá a Láthatatlan Ember. Fázni kezdett. A fehér ajtó közelében mintha melegebb lett volna.

– Talán a Láthatatlan Ember leheletétől van hideg – gondolta. Mivel Din úr egy helyben ácsorogva unatkozni kezdett, megint úgy döntött, hogy sétál. Mivelhogy a fehér ajtónál már volt, de elküldték, úgy döntött, a fekete ajtóhoz sem megy oda, biztosan

onnan is kitessékelnék. Elindult hát inkább a két ajtó hosszú-hosszú üvege közti mezsgyén. Közben hol jobbra, hol pedig balra nézett. Figyelte a két üveget: a szürkét és a fehérét, amelyeken – akárhogy közeledett, vagy távolodott – sehogyan sem lehetett átlátni. Ám nem csak ez volt a sajátossága a két üvegfalnak, hiszen Din úr azt is észrevette, hogy soha nem érnek véget. A végtelenbe húzódnak. Távolabb a fehér ködben egy tolóablak rajzolódott ki előtte. Felette tábla: „DÖNTŐBÍRÓ”, előtte két fehér szék. A tolóablak mögött egy ősz öregember ült lehajtott fejjel. Din úr arca felvirult, s az aggastyánhoz sietett. Az öreg nem nézett rá. Ősz szakálla nem rebent, csak a fehér toll sercegését lehetett hallani a hófehér papíron, amelyre fekete betűket írt.

– Elnézést, uram! – szólott emberünk. A Döntőbíró észre sem vette.

– Uram, kérem! – Din úr semmi választ nem kapott. Ellépett a tolóablaktól, és bosszús káromkodás hagyta el a száját. Tanácstalanul tördelte a kezét, és nagyokat fújtatott. Most már tényleg megelégette a helyzetet, s egy pillanatig arra gondolt, újra elmegy a fehér ajtóhoz, majd végleg távozik innen, de egy gyermekhang ütötte meg a fülét. Édesen csengő gyermekkacaj. Elindult a hang irányába. A gyermekzsivaj hangosabb lett, majd

Din úr rá is bukkant a kisemberre. Szőke haja lebegett, ahogy ugrándozott a nő körül, aki legalább olyan tanácstalannak látszott, mint Din úr. Egy fehér széken ücsörgött, és idegesen rázta a lábát, mint akinek sürgősen illemhelyre kell mennie. A gondolataiba merült nő észre sem vette Din urat, csak amikor már nagyon közel volt hozzájuk.

– Jó napot! – üdvözölte a nő. Din úr bólintott.

– Nem tudja, meddig leszünk itt? – kérdezte.

– Nem – válaszolt Din szükszavúan, majd ő érdeklődött:

– Ön tudja, miért vagyunk itt?

– Nem. De sietnem kellene. A lányom nemsokára kijön az iskolából. Hiányolni fog – felelt az asszony, és még mindig rázta a lábát idegesen. A gyermek, aki feltehetőleg a fia volt, egyszerre megállt, és odasétált Dinhez. Ráemelte kék tekintetét, és illemtudóan bemutatkozott.

– Vili vagyok. Szia! – köszönt. – Téged hogy hívnak?

– Din Áron vagyok – majd az anyához fordulva: – Az ön neve?

A nő éppen válaszolni készült, amikor a szakállas úr a tolóablak mögül kiszólt:

– Kérem Din Áront és Ál Dozát helyet foglalni előttem!

Din összeráncolt homlokkal indult a székek felé. Nem értette a helyzetet. Ál Doza és fia pedig megfogták egymás kezét, és sóhajtván Áron után kullogtak. Helyet foglaltak, a Döntőbíró ünnepélyesen így szólt:

– Üdvözlöm önöket a purgatóriumban! Nyilván mind a három kíváncsiak, miért is vannak itt, és mi ez az egész. Ezért kérem, egyenként mondják el, mi az utolsó emlékü! Ne kérdezzenek semmit, mert mindenre választ kapnak majd a későbbiekben! – fejezte a mondandóját az öregúr, és Ál Doza felé intett. A nő kezdte:

– Én, uram, csak arra emlékszem, hogy ütköztem valakivel, mert ő nem adta meg nekem az elsőbbséget. De nem tudtam megállni, ugyanis hátulról is belém hajtottak, viszont a lányom már biztos nagyon keres! Tudja, az iskolába mentem érte, esett az eső, és nem akartam, hogy megfázzon.

A szakállas bólintott és intett, majd átadta Dinnek a szót:

– Köszönöm, hölgyem! Ennyi elég. Kérem, most ön mondja el az emlékét! – s Áronra nézett. De ő nem szólalt meg. Csak bámult maga elé, és nem tudott mit mondani, bár pontosan tudta, hogy miről van szó. A karambol. A gyönyörű fekete autója. De főleg a soha meg nem tanult, de az utolsó dinárig kifizetett KRESZ-vizsga. A lefizetett rendőrök, akik soha nem büntették meg, pedig hányszor kellett volna! A gúnyos mosolyok, amelyeket akkor villantott, amikor megfogalmazódtak a fejében a gondolatok: „Nem bírtok velem. Nekem mindig lesz pénzem, hogy szabadon száguldjak!”

– Uram! – Din felnézett. Hat szempár szegeződött rá, mind azt várták, hogy megszólaljon. De nem tudott. Pontosan tisztában volt a bűnével, a száján keresztül azonban csak a szívét téphette volna ki, mintsem, hogy bármit is mondjon.

– Rendben, uram. Látom, nem hajlandó megszólalni. Ha már így van, kérem, távozzon a fehér ajtón! Vissza az életbe. Ön sajnos nem halt meg. Ellenben Ál Dozával és fiával, akik a halál ajtaján mennek tovább.

Din Áronnak ekkor zúgni kezdett a füle, és már azt sem hallotta meg, ahogy a nőből, aki miatta halt meg, hogyan törnek elő a sokk első hangjai: a sikolyok, a sírás, az üvöltés, a jajveszékelés. Neki már egyedül az egyre erősödő zúgás létezett a fejében, és a tudat, miszerint úgy kell tovább élnie, hogy egy olyan embert ölt meg, aki ártatlan volt, és éppen a lányáért indult az iskolába. Akiért sohanem ért oda.

Csikós Emese GFT 4/10

BEZ NASLOVA

Sanjao sam san

sa

sumnjivo srećnim svršetkom.

Mislim,

možda mi mozak

malo muti molitve.

Rekoh,

ruralno rešenje

razvratno rasipa

rezbarije razuma.

Toliko,

toliko tamno trebam

talasastu tišinu.

Elem...

Enzimi evoluiraju

epizodičnom energijom,

eskivirajući enormnu euforiju.

Govorim glasom

gotovo grofovskim,

gestikulacija gine gledajući golotinju.

Unatoč

upornim

uobraženo uskislim urocima,

unatoč

umornim

uvrnutu upropaštenim urotama,

unatoč uplašenim udovima,

uveliko umem umreti.

Mario Evetović AT 3/1

ČOKA →

← LUDAS

Čoka

Čoka je mala varoš, koja se nalazi u istoimenoj opštini na krajnjem severu Srbije, u banatskom delu Vojvodine. Po najstarijem dokumentu iz 1247. godine, Čoka je postojala još u 8. veku, kada se zvala Chaka.

Na ovim prostorima su se tokom vekova smenjivali mnogi narodi, tako da u 16. veku, nakon pada Temišvara, na ovo područje dolazi turska vlast. Godine 1582. u Čoki ima samo četiri srpska stanovnika. Međutim, pobedom austrijske vojske nad Turcima, u čuvenoj bici kod Sente, dolazi do naglog porasta srpskog stanovništva u ovim krajevima. Godine 1782. zemljišne površine Čoke dolaze u vlasništvo Marcibanija Lerinca, koji započinje kolonizaciju Mađara i Slovaka. U tome ima priličnog uspeha, pa Čoka 1797. godine dobija status varošice. Srpska škola i pravoslavna crkva izgrađene su 1773. godine, da bi nedugo zatim bila otvorena škola na mađarskom jeziku i rimokatolička crkva. Tih godina nastala je prva skela,

Ludas

Én egy szép, Palics melletti faluban élek, amelynek a neve Ludas. A nevét állítólag arról kapta, hogy a faluban sok volt a lúd, és ők jelezték a lakosoknak az ellenség közeledtét. Szerb elnevezése *Šupljak*, s a laza, „ritkás” földre utal.

Ősrégi település, nevének első írásos említése hamarabbi, mint Szabadkái: 1335-ben Ludasyghaz néven említették. A 19. századi ludasi életről így tudósít a Bácskai Ellenőr 1883-ból:

„Lakossága összes száma kik azonban apró tanyatelkeken laknak láncsorozatban – a négyezret megközelíti, ha felül nem haladja... Lakossága nyelvre nézve bent a községben: tiszta magyar. A körül fekvő szálásokon; leginkább bunyevác. Mind a két faj azonban... testvéries szeretetben megfér egymással... Amiként általánosan is tudva van, a gabonatermelő földművelést nagyban űzi. De emellett oly nagyban és oly kiváló ügyességgel foglalkozik a konyhakertészettel, különösen pedig a dohány-termesztéssel, hogy e tekintetben e széles határú Bács megyében aligha van oly község, amely vele kiállja a versenyt.”

Ludasnak nagy jelentősége van Észak-Bácskában, mert számos védett madárfaj található. Itt szervezik meg a Csornai

koja je preko Tise napokon mogla da spaja Banat i Bačku. U 19. veku, celokupnu površinu Čoke kupuju braća Lederer. Jedna od najlepših građevina koju su izgradili jeste njihov dom - Dvorac braće Lederer, koji je i danas jedna od najlepših građevina u Čoki. U periodu Drugog svetskog rata, Čoka se nalazila pod nemačkom okupacijom. Već 1942. godine, u Čoki je formiran logor političkih zatvorenika na Macahumki, gde su streljane mnoge značajne ličnosti ovih krajeva. Početkom avgusta 1944. godine, izvršena je akcija u kojoj je Macahumka oslobođena. Za vreme socijalističkog režima, u Čoki je radilo mnogo firmi, a nažalost, samo je nekolicina opstala do danas. U nekada živoj varoši, broj stanovnika se sve više smanjuje.

Ukoliko odlučite da posetite Čoku, u njoj možete videti mnogo lepih stvari za koju me vežu divne uspomene. Kad krenem od svoje kuće, prvo nailazim na Dvorac braće Lederer, u kom sam se igrao kao mali, zatim na jedan od najlepših fudbalskih stadiona u okolini, gde sam napravio svoje prve fudbalske korake, pa na pravoslavnu crkvu, u kojoj sam kršten kao beba, kao i na osnovnu školu, u kojoj sam proveo najlepših osam godina detinjstva. Nakon ove prijatne šetnje, volim da sa svojim psom odem na obale Tise, gde do zalaska sunca uživam u pogledu na mirnu reku. Moja varoš, iako mala i sve tiša, uvek će činiti deo mene i mog srca.

Stefan Petrov VT 3/3

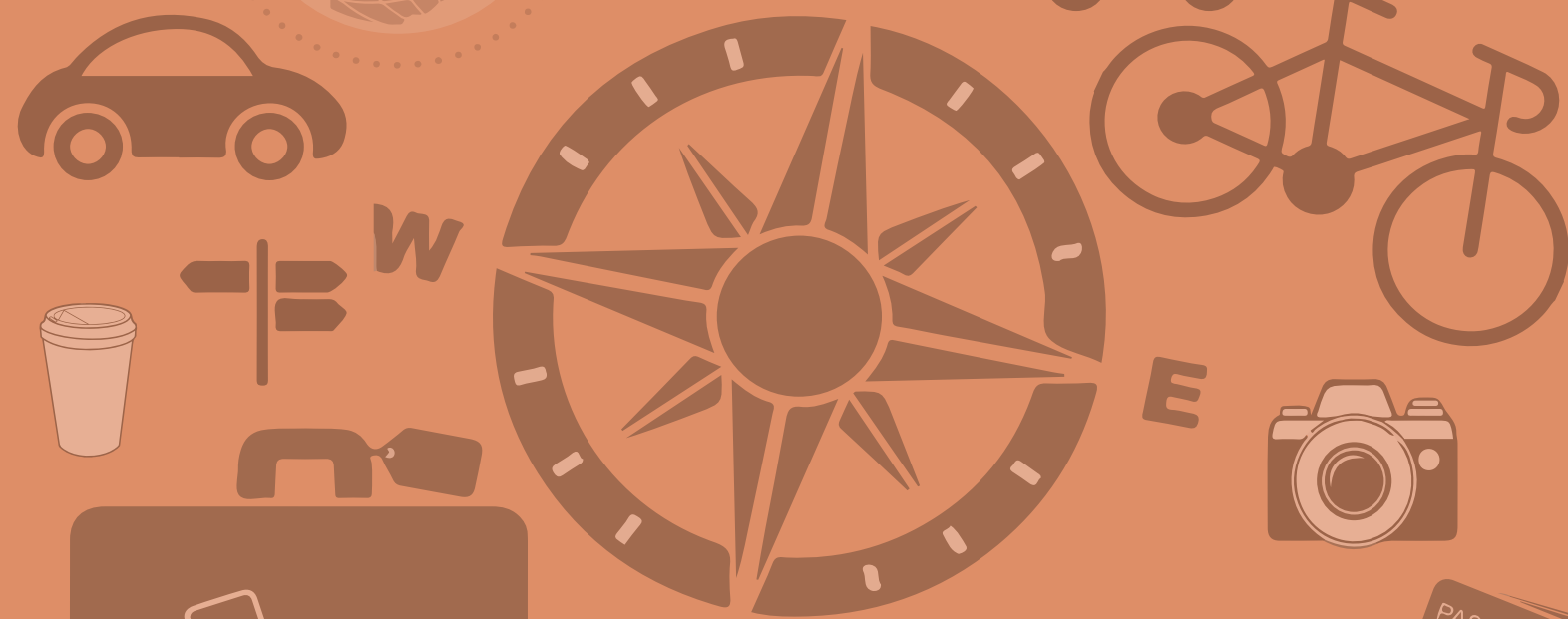
Richárd Ökológusok Egyesülete által a nemzetközi ökológiai tábor. Ludasnak van egy gyönyörű temploma, amely 185 éves, továbbá óvodája és általános iskolája 4. osztályig. A 60-as–70-es években a faluban négy iskola működött. Napjainkban a falu lakossága már csakmintegy 1000 főt számlál. A falubeliek állattenyésztéssel, földműveléssel, valamint fokhagyma termesztéssel foglalkoznak. Híres-nevezetesei voltak egykor a ludasi nádvágók és halászok is. A *Ludasi-tó* számos időtöltésre alkalmas: horgászás, csónakázás stb. Ez Szerbia egyedüli pusztai tava, mely közel eredeti állapotában maradt meg, s nemzetközi védelem alatt áll. Ide tartozik még Rózsa Sándor szigete, amely a tó közepén található. A legenda szerint ezen a helyen rejtőzött el a csendőrök elől a híres betyár. A Róka-tanyára minden évben rengeteg gyermek jön számos országból táborozni. Érdekessége, hogy a tanyán nincs villanyáram, a régi receptek szerint készülő ételek, kalácsok kemencében sülnék-főnek. Gulyás József, vajdasági magyar költő ludasi születésű: legjobb versei éppen szülőföldjét idézik. Ludason található a fiatalok kedvelt szórakozóhelye, a népszerű City Disco. Én nagyon büszke vagyok a falumra, rengeteg turista látogatja e csodálatos települést.

Szarapka Renátó GFT 4/10

grafičko oblikovanje: Emeše Kavai, GFT 3/10

ČOKA

LUDAS

Život ulice
Foto-sekcija Politehničke škole